

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 34.

Måndagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 91, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 71, till Konungen, angående godtgörelse till länsmannen C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 72, till Konungen, med anhållan om uppsägning af förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890 samt om inledande af underhandlingar med norska regeringen angående nya bestämmelser i ämnet.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 11 innevarande maj bordlagda memorial n:o 92.

Vid föredragning af andra särskilda utskottets den 11 i denna månad bordlagda memorial n:o 5, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjente, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda den 10 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 84, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Visby cementfabrik af ett område af Visborgs kungsladugård i Gotlands län, och

n:o 85, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra kronolänsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Fintorp n:o 1 i Göteborg och Bohus län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ang. de i 63 §
regerings-
formen före-
skrifna kredi-
tivsummor.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 10 och 11 i denna månad bordlagda memorial n:o 90, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Herr vice talmannen: Kreditivsummornas otillräcklighet torde vara alltför väl känd och erkänd för att någon längre motivering skulle kunna erfordras för att bevisa densamma. Sedan långa tider tillbaka har framhållits behovet af deras ökande. Ett uttryck af den uppfattningen återfinnes i 1892 års riksdagsbeslut, då kreditivsummorna höjdes från respektive 3 millioner och $1\frac{1}{2}$ million till 5 millioner och $2\frac{1}{2}$ million. Men denna höjning egde rum uteslutande på grund af penningens sjunkande värde, sedan den tid de först bestämdes, och ej ur någon annan hänsyn. Sedan Riksdagen år 1892 antagit en ny härordning, har ytterligare behof af kreditivsummornas ökande gifvit sig till känna, och derefter har gång på gång man och man emellan varit på tal nödvändigheten att bestämma dessa belopp till öfverensstämmelse med det verkliga behovet, men utan att detta föranledt någon framställning. Då nu vår nya härordning rätt snart torde vara genomförd, har tiden synts oss inne för vidtagande af en sådan åtgärd, eller att sätta dessa kreditivsummor i ett rätt förhållande till det verkliga behovet. Hvad det större kreditivet beträffar, är dess betydelse numera ej densamma som förr. Vi reserveranter hafva därför föreslagit dess höjande med blott 50 procent. Större betydelse har deremot det lilla kreditivet vunnit. Vi hafva föreslagit detta till samma belopp som det stora. Detta är nemligen afsedt för bevarande af vår neutralitet, och då vår hela politik går i den riktningen och då vår härordning är ämnad att värna om denna neutralitet, synes mig följden deraf vara, att detta kreditiv bestämmes så, att det i sin mån bidrager till att vi förmå värna densamma. Beräkningar hafva blifvit uppgjorda, men hvilka, af skäl som jag ej anser mig behöfva nämna, vi ej funnit lämpligt att bringa till offentlighet. På grund af dessa beräkningar hafva vi ansett de båda kreditiven ej motsvara föreskrifterna i 63 § regeringsformen, med mindre de höjdes till de belopp, vi i reservationen angifvit, hvarför jag vågar hemställa om bifall till denna vår reservation.

Friherre Klinckowström: Jag hade väntat mig en lång diskussion i denna verkligen ganska viktiga fråga, då alla Första

Kammarens statsutskottsledamöter uppträd såsom reserveranter. Men när jag nu förmärkt meningen vara att avsluta frågan omedelbart efter grefve Sparres anförande, kan jag ej vara belåten dermed. Visserligen bör väl grefve Sparre såsom ledamot i hemliga utskottet — och statsutskottet räknar ju tre sådana ledamöter — bättre än vi andra dödliga känna till de inre motiven för en så ovanlig företeelse, som att våra båda kreditiv skulle dubblas från 7,500,000 kronor, som de för närvarande utgöra och som äfven utskottet föreslagit dem intill nästa riksdag, till 15,000,000 kronor. Men jag vill påminna kammaren om lydelsen af regeringsformens 63 §. Der talas nemligen om ett större och ett mindre kreditiv, och ytterligare föreskrifver 84 § regeringsformen, att grundlagarne skola efter ordalydelsen i hvarje särskildt fall tillämpas. Reservanterna tyckas alldeles hafva glömt bort det, när de föreslagit de båda kreditivens bestämmande till alldeles samma belopp. De hafva till stöd för sin åsigt åberopat en promemoria, afgifven af chefen för generalstabem. Det synes mig dock något oegentligt, om jag får nyttja det uttrycket, att ej chefen för landförsvarsdepartementet, som är generalstabens öfverordnade chef, blifvit i detta ärende rådfrågad, och att icke den bilagda promemorian blifvit uppgjord af denne. Jag tror, att detta hade varit mera formelt riktigt, men kanske att promemorian innehåll då hade blifvit ett annat.

Jag får säga, att detta opåkallade förslag af reservanterna att höja kreditivens nuvarande belopp synes mig vara mycket illa valdt. Ty säkert är, att det kommer att uppväcka mycken oro i landet och kanske äfven oro i grannländerna. Skulle kreditivsummorna höjts, synes mig den riktigaste åtgärden otvifvelaktigt hafva varit, att en sådan önskan om kreditivens höjande komme från Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t är den ende, som kan känna nödvändigheten af denna höjning, och om Kongl. Maj:t hade begärt den, tviflar jag icke på att det hade blifvit Riksdagens beslut. Nu deremot befarar jag, att af hela denna reservanternas storartade tillställning blifver intet. Ty jag skulle mycket misstaga mig, om Andra Kammaren bifölle densamma. Man har sagt, att kreditivens höjande vore nödvändigt med hänsyn till nuvarande prisförhållanden o. s. v. samt arméns utrustningsbehof. Herrarne kunna dock icke hafva glömt, att vi, genom antagande för kort tid sedan af de s. k. requisitionslagarne, i detta fall åstadkommit en betydlig lättnad för de första dagarne eller veckorna af en mobilisering till upprätthållande af vår neutralitet eller för andra ändamål. Och dessutom, mine herrar, veta vi ju litet hvar, att den förändring nyligen gjorts i 51 § regeringsformen, att nu kan en urtima Riksdag sammanträda redan på 7:de dagen efter sedan riksdagskallelse blifvit i vederbörlig ordning kungjord.

Under dessa förhållanden finner jag verkligen, lindrigast sagdt, besynnerligt, att reservanterna fäst så stort afseende på fördubblandet af dessa kreditivsummor, och jag vågar därför yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande memorial hemställt och vidare derpå, att kamma-

Ang. de i 63 §
regerings-
formen före-
skrifna kredi-
tivsummor.
(Forts.)

Ang. de i 63 § ren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid memorialet fogade reservation, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt memorial n:o 90, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid memorialet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 9;

Nej — 81.

Om förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter. Föredrogs å nyo statsutskottets den 10 och 11 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 88, angående förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter.

Herr Sandberg: Historien om Sveriges och Norges inbördes förhållanden efter unionens stiftande är hufvudsakligen en historia om ständigt nya anspråk från Norge och ständigt nya eftergifter från Sverige. Men äfven tålamodet har sina gränser, och såvidt jag rätt uppfattat sinnesstämningen i vårt land, har man af 1895 års Riksdag förväntat sådana beslut, som lade tydligt i dagen, att eftergifternas period nu vore förliden och för alltid afslutad, samt att Riksdagen skulle på ett kraftigare sätt än hittills värna Sveriges rätt, ära och värdighet.

Om jag frågar mig sjelf, huru denna väntan, denna förhoppning blifvit uppfylld, kan jag omöjligen derpå gifva ett jakande svar. Det enda beslut af någon vikt och betydelse, Riksdagen fattat, är beslutet om den s. k. mellanrikslagens uppsägning. Men detta besluts vikt och betydelse hafva väsentligt förringats dels genom den obetydliga majoriteten i Andra Kammaren, dels genom det vid beslutet fogade tillägget, att Sverige skall begära underhandlingar för åstadkommande af en ny öfverenskommelse i frågan.

Hvad det nu framlagda förslaget angår, kan jag ej förstå annat, än att norska stortingets beslut att vägra betala sin bestämde andel till kabinetskassan är ett fullständigt brott mot unionskontraktet, och vid sådant förhållande kan jag omöjligen gå längre än att bevilja det

begärda förskottet till den 1 juli 1895, då norska budgetåret utgår. Får jag ej något understöd, skall jag dock återtaga detta yrkande. För den händelse jag aldrig mera skulle återkomma till svenska riksdagen, har jag härmed velat uttala min bestämda öfvertygelse, att uppskof eller underhandlingar, om sådana skulle komma till stånd, aldrig skola blifva till något gagn för vårt fosterland.

*Om förskott
för bestridande af ka-
binetskassans
utgifter.
(Forts.)*

Friherre **Klinckowström**: Jag har i denna fråga i sammanhang med statsregleringen inlemnadt en motion till Riksdagen, upptagande, enligt min åsigt, de åtgärder, som här borde vidtagas för att provisoriskt saldera Norges skuld till utrikesdepartementet. Denna motion, som till en del blifvit behandlad i sammanhang med 3:dje hufvudtiteln, men hvars återstående del nu skulle hafva blifvit behandlad, har, om den ens blifvit behandlad, åtminstone blifvit det på ett mycket summariskt sätt. Deremot skulle jag visserligen hafva ej så få anmärkningar att göra, men jag låter i denna fråga alla mina anmärkningar falla, derför att det är en mycket allvarsam och mycket svår fråga. Jag anser nemligen, att den gemensamme unionskonungen har fått sig pålagd en så svår börda för att kunna förena åsigtterna de båda brödrafolken emellan, att jag icke genom några anmärkningar mot den kongl. propositionen i denna fråga vill öka denna börda. Tvärtom vill jag önska, att Riksdagen måtte så enigt och allmänt som möjligt bifalla densamma, på det att broderlandet måtte få se, att svenska Riksdagen, d. v. s. det svenska folket, står såsom en man bakom sin Konung i denna fråga.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Säve**: Då jag genomläste statsutskottets temligen matta utlåtande i den föreliggande frågan och i sammanhang dermed erinrade mig allt, hvad som föregått detta utlåtande — de häftiga stormlöpningarna mot unionsfördraget från norska vensterns sida, den oro, som med anledning häraf väckts i alla svenska sinnen, de kraftiga uttalandena inom kamrarna i januari och februari månader och slutligen regeringens betydelsefulla steg att äska ett hemligt utskott — da rann mig i minnet Horatii bekanta vers: *parturiunt montes, nascetur ridiculus mus*, eller: berget ligger i födslovånda, en löjlig liten rätta skall komma till världen.

Jag inser visserligen, att utskottet haft svårt för att säga mer, än det sagt: ty det har i sjelfva verket ej haft annat än att direkt uttala sig i anledning af Kongl. Maj:ts proposition. Men det förefaller mig dock, som om utskottet skulle i sin motivering kunnat gifva oss några flera uppslag till ett uttalande af vissa bestämda önskningsar. Det förefaller mig, som om diskussionen i denna fråga nu skall komma att mera beröra hvad som icke står i utskottets utlåtande än hvad som der verkligen står.

Det är sant, utskottet har framhållit revisionsfrågan. För min del får jag öppet bekänna, att jag alltid hyst mycket ringa förtroende till det resultat, som kan stå att vinna genom ett försök att revidera unionsfördraget, förutsatt att förslaget till revisionen kommer från Sverige, och mina tvifvel i detta hänseende hafva ytterligare fått

Om förskott
för bestridande af kabinettskassans
utgifter.
(Forts.)

näring, sedan jag sett den kongl. propositionen till norska Stortinget om ett extra anslag af 7,000,000 kronor till stärkandet af Norges försvar. Huru glädjande än en sådan proposition under vanliga förhållanden skulle hafva varit, enär deraf bort framgå, att äfven Norge å sin sida vill göra något för stärkandet af den skandinaviska halföns försvarskrafter, kan jag dock nu ej se något glädjande deri, utan snarare motsatsen, när jag ser häri framskynta en ny aktionslinie, på hvilken den norska venstern skall söka framrusa mot unionens upplösning. Hvad denna linie kallas, det känner jag ej; jag vet icke ens, om den fått något namn ännu, men jag skulle vilja kalla den för den Krag—Jörgensenska linien eller repetergevärslinien. Namnet gör nu föga till saken, men hvad som för mig är det väsentliga, det är, att denna nya linie ej bådar något godt för utsigten att kunna komma till en vänlig öfverenskommelse i unionsfrågan på revisionens väg.

Jag skulle snarare hafva önskat, att statsutskottet i sin motivering velat framhålla för Riksdagen lämpligheten af att Riksdagen formulerade några vilkor för beviljande af det äskade förskottet. Dessa vilkor synas mig helt naturligt framgå ur förskottets egen natur. När meningen är, att Sverige skall ensamt betala hela anslaget till kabinettskassan, sålunda äfven Norges andel, då bör det också få anses såsom en naturlig sak, att Sverige å sin sida fordrar att ensamt få leda hela diplomatväsendet, och då bör ock en hemställan göras, att 1835 års kongl. resolution, som i den ministeriella konseljen införde norske statsministern, måtte upphävas, och det så mycket mera, som denna resolution i sjelfva verket aldrig blifvit af svenska Riksdagen bekräftad och för öfrigt står i uppenbar strid med 11 § regeringsformen. Jag skulle härtill vilja lägga en annan önskan. Det uttalades under remissdebatten i denna kammare den 24 januari, att ett missförhållande egde rum vid tillsättandet af ministerposterna vid de främmande legationerna så till vida, som flera af dessa ministerposter blott tillsättas på förordnande. En rättelse härutinnan synes mig med fog kunna af svenska Riksdagen äskas. Men jag skulle vilja tillägga ännu något. Under samma remissdebatt yttrades af en ledamot i kammaren, att det vore synnerligen lämpligt, för såvidt Norge ej ville lemna sitt bidrag till bestridande af kabinettskassans utgifter, att samtliga de norska tjänstemännen vid de främmande legationerna rappellerades. Denna tanke föreföll mig då något vågad, emedan jag fruktade för att, om den vunne anslutning, detta skulle kunna tydas som ett uttryck af en tillfällig misstämning eller retlighet hos den svenska Riksdagen. Men numera finner jag denna tanke icke böra afvisas. Vi lefva i sjelfva verket i den djupaste fred med alla europeiska folk. Men ett folk finnes, med hvilket vi ej lefva i godt samförstånd, och det är det norska. Att vid sådant förhållande en stor del af våra representantposter i utlandet innehafvas af norrmän, kan väl ej anses lämpligt. Och om den nuvarande krisen, såsom den synes arta sig, kommer att antaga en kronisk karakter, kan den dag komma, då främmande magter få lust att inblanda sig i de skandinaviska rikenas inbördes stridigheter. Sådant har skett förut. Jag erinrar blott om den bekanta liiquidationsfrågan. Och sådant kan ske ännu en gång, om vi ej skynda att ensamma uppgöra våra mellan-

hafvanden. Men skulle så inträffa, då anser jag det vara af synnerligen stor vikt, att unionstvistens rätta betydelse framhålles för de utländska kabinetterna i öfverensstämmelse med en riktig tolkning af unionskontraktet och ej med den tolkning af samma kontrakt, som den norska högern kan finna för sig lämpligt att gifva. Och till sist, då i våra dagar folkopinionerna utöfva så stort inflytande på ledningen af utrikesärendena i de europeiska staterna, så skulle jag äfven vilja framhålla betydelsen deraf, att, då vrängda framställningar af de unionella tvistefrågorna stå att läsa i de stora utländska världsbladen, dessa framställningar berigtigas och korrigeras. Så skulle ovilkorligen hafva skett under vår stormagtstid, då vi hade de främmande diplomatposterna besatta med män af erkänd och utmärkt duglighet. Jag vet ej, om det sker så nu, att dylika framställningar vederläggas eller berigtigas, men jag tror, att det skulle vara lämpligt, om så skedde. Men jag hemställer då till kammaren, huruvida det kan vara i sin ordning, att ett sådant uppdrag lemnas åt diplomatiska tjänstemän, tagna från Norge, låt vara från norska högern.

Om förskott för bestridande af kabinettkassans utgifter.
(Forts.)

Ehuru den unionella krisen för närvarande ej nått sin höjdpunkt, är den dock redan af den betänkligaste beskaffenhet, och jag tror, att man allestädes i våra landsändar för utgången af denna kris hyser den största oro. Gång efter annan frågar man sig: fins det då i sjelfva verket icke något annat skydd för föreningen än unionskontraktets pappersvallar — dessa vallar, som Norges venster anser sig kunna när som helst sammanstörta genom blott trumpetstöt? Man längtar att bakom dessa vallar se verkliga män uppträda till föreningens försvar. Man väntar, att regering och Riksdag skola enas om ett fast och kraftigt beslut till verklig handling. Jag är nu för min del öfvertygad om, att åtminstone denna kammare är beredd till handling, och jag är också öfvertygad om, att vår regering skall göra hvad på den ankommer, då den finner, att handlingens tid är inne.

Herr Unger: Lika med statsutskottet finner jag, att »Sveriges intressen fordra, att de utrikes angelägenheternas oafbrutna skötsel icke äfventyras i följd af beslut, som norska Stortinget redan fattat eller framdeles kan komma att fatta i afseende å Norges andel i de för rikena gemensamma utgifter», och till följd deraf biträder jag också gerna statsutskottets förslag i dess första punkt, att »statskontoret må af under händer varande medel på requisition af ministern för utrikes ärendena förskottsvis utbetala intill ett belopp af 15,300 kronor i månaden, att användas till bestridande af sådana utgifter från kabinettkassan, som beräknats skola gäldas med anslag från Norge».

Mot statsutskottets förslag i andra punkten, att näst sammanträdande Riksdag bör få tillfälle att besluta i denna fråga, har jag ej heller någon anmärkning att göra. Men i likhet med den nästföregående talaren hyser jag den åsigten, att af den omständigheten, att Sverige ensamt bekostar alla utgifter för kabinettkassan, bör följa, att Sverige också ensamt handlägger de ministeriella ärendena och att således den norske statsministern ej längre bör under sådana för-

Om förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter. (Forts.)

hållanden på grund af den åberopade kongl. resolutionen deltaga i dessa frågors handläggning.

Vidare kan jag också instämma med den talaren deri, att vid de diplomatiska tjänsternas tillsättande borde kunna tagas i öfvervägande, om det ej nu kunde ske med fullmakt, efter som man af detta statsutskottets utlåtande, som jag tror allmänt gillas, kan sluta dertill, att det ej är, att befara, det tillräckliga anslag för att bestrida kabinetskassans utgifter icke städe komma att förefinnas.

Med anledning deraf skulle jag hafva önskat, att till detta statsutskottets utlåtande vore fogadt ett tillägg af innehåll, att Riksdagen — derest norska Stortinget icke före den 1 nästa juli fattat beslut, dels om gäldande af de intill den dagen af svenska staten för Norge utgifna förskott till kabinetskassan, och dels om ovilkorligt anslag till kassan af förut öfligt belopp för nästa budgetår — för sin del anser, att norske statsministern bör uteslutas från rättigheten att, på sätt som, enligt kongl. resolutionen den 13 april 1835, hittills, utan stöd af grundlag, egt rum, deltaga i ministeriella ärendens behandling, samt att med afseende å sådana ärenden jemväl i öfrigt bör iakttagas, hvad som må anses följa deraf, att belöpande kostnader för de förenade rikenas diplomati bestridas af svenska staten allena, utan bidrag från Norge.

Jemte det jag verkligen beklagar, att en fullständig revision af de unionella bestämmelserna icke, på sätt ett annat Riksdagens utskott redan för några år sedan tog sig friheten förorda, kommit till stånd, får jag tillkännagifva, att jag lifligt instämmer med statsutskottet om nödvändigheten af en sådan revision, icke därför att jag vågar hysa några stora förhoppningar att dermed skall vinnas något tillfredsställande *positivt* resultat, utan därför att jag hoppas, att genom en sådan underhandling det måtte klart framgå, hvilka de olika landens olika anspråk äro och hvilka garantier från det ena och från det andra landet fordras för att de unionella bestämmelserna måtte bli sådana, att de, såsom statsutskottet säger, främja de båda folkens lugna framåtskridande och värna deras sjelfständighet, och till sist äfven därför att jag tror, att det är med politisk klokhet och takt öfverensstämmande, att Sverige, innan något annat inträffar, bjuder till underhandling, den må nu föra till det ena målet eller det andra.

Så långt har jag väl förstått statsutskottet, men då det yttrar, att, derest utan dröjsmål en revision kommer till stånd, torde, »äfven om Stortinget icke skulle bifalla de till dess godkännande framlagda förslag om bidrag till kabinetskassan», kunna antagas, att det af Kongl. Maj:t nu begärda medgifvandet icke skall behöfva afse någon längre tid», förefaller mig detta något dunkelt; och det kanske också är menadt att vara så. Jag kan nemligen ej förstå, om det är den mening, att fastän Stortinget ej beviljar de framlagda förslagen om fyllandet af de förskott, som äro betalda, skulle det ändå kunna ske någon uppgörelse vid den der underhandlingen, som skulle göra denna anordning obehöflig, eller om de betyda, dessa dunkla ord, att statsutskottet tror, att genom den der underhandlingen det snart kommer att visa sig, att det ej är något att få från Norge, till följd hvaraf något medgifvande af *förskott* ej vidare skulle erfordras, utan det då

skulle bli fråga om *anslag* från Sverige. Detta kan ju emellertid ej vara så viktigt; det må tydas huru som helst, af den ene så, af den andre så.

Men enligt min åsigt är ställningen mellan Sverige och Norge nu kommen i det allvarliga och kritiska läge, att det synes vara tid att vid uttalanden i denna fråga icke af undfallenhet eller allt för öfverdrifven grannlagenhet använda orden för att dölja tankarne, utan tala rent och öppet språk och, såsom man säger, se faran stint i synen, samt dervid äfven kanske något tänka på vårt »*derefter*».

Lägga vi då handen på hjertat och svara på det spørsmålet, om vi verkligen tro, att af den ifrågasatta underhandlingen skall vinnas ett tillfredsställande positivt resultat, lära vi väl nödgas svara, att vi, med hänsyn till den stämning, som nu råder i Norge, ty värr knappt kunna hoppas det.

Hvad följer då deraf och af norrmännens fortsatta illojala och revolutionära tillämpning af det slappa unionsfördrag, som innefattas i Norges efter afhandling med Sverige erhållna grundlov och riksakten?

Unionens upplösning och slut på all förening med Sverige ropas det från Norge, och man hör dofva återljud af dessa rop äfven i vårt land — ända in i Riksdagens kamrar.

Ja väl, är det så, att vi icke genom underhandling kunna åstadkomma en bättre sakernas ordning och Norge fortsätter med sina inkräktningar på konungamagten och med sina oskäligen anspråk på rättigheter utan motsvarande skäligen skyldigheter, så blir unionen faktiskt upplöst, och vi böra, enligt min åsigt, knappast sörja mycket deröfver. Ty unionen, sådan den nu är, har icke fyllt sin uppgift. Den är tillkommen under förutsättning af ömsesidigt förtroende och vänskapligt förhållande och under förutsättning af enigt samarbete för de förenade folkens framtida väl. Då dessa förutsättningar icke längre äro för handen, förefaller det mig, som om man nog kan låta unionen fara. Men, herr talman, mine herrar, jag vill inlägga min bestämda gensaga mot den i Norge allmänna och äfven i Sverige förekommande uppfattningen, att genom unionens upplösning all förening med Norge är upplöst.

Det är icke så.

Genom unionens upplösning flyttas vi tillbaka från den olidliga status, hvori vi nu befinna oss, till det rättsliga förhållande mellan Sverige och Norge, som egde rum efter Kielerfreden, genom hvilken Norge afträdde till Sverige till evärdelig ego.

Jag vet väl, att norrmännen icke vilja höra talas om Kielerfreden och att äfven svenske män finnas, som helst skulle se den vara bortglömd, och det torde därför icke skada att uppfriska desse mäns minne med angifvandet af innehållet af traktatens artikel IV, hvilken lyder, som följer:

»Hans Maj:t Konungen af Danmark afträder oåterkalleligen och för evärdeliga tider, såväl för sig som sina efterträdare till danska tronen och riket, till förmån för Hans Maj:t Konungen af Sverige och dess efterträdare till svenska tronen och riket, alla dess rättigheter och anspråk på konungariket Norge, nemligen följande biskopsdömen

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettskassans
utgifter.
(Forts.)

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettkassans
utgifter.

(Forts.)

och stift. Dessa biskopsdömen, stift och provinser, innefattande hela konungariket Norge, skola hädanefter under full ego och öfverherrskep tillhöra Hans Maj: Konungen af Sverige och utgöra ett konungarrike, förenadt med Sverige.»

Man ser således, att Norge är afträdt för evärdelig tid till Sveriges ego och öfverherrskep, att utgöra ett *med Sverige* förenadt konungarrike. Sverige lärer således utan hänsyn till unionens upplösning kunna göra sina anspråk mot Norge lagligen gällande. Det är Sveriges obestriddiga rätt; ty det der talet om Kielstraktatens förmenta s. k. »op-givelse» är endast ett norskt påfund, en norsk lögn, som vederlägges af unionens historia och som vederlägges af senare — — — — —

Herr talmannen lät nu klubban falla och yttrade: Jag får erinra talaren att ej i sitt anförande använda sådana uttryck som de nyss beagnade.

Herr Unger: Jag ber om ursäkt, om jag valde ett ord, som icke anses lämpligt — jag ville säga: en oriktig framställning af historiska fakta, ty den vederlägges af unionens egen historia och den vederlägges äfven af senare gjorda uttalanden fran statsmyndigheters sida, som visa, att den uppfattningen nog har varit allmän i Sverige, att Kielstraktaten fortfarande gäller, utan afseende på unionsfördraget. Så yttrar unionens stiftare Konung Carl XIV Johan år 1821, då Norge sökte undandra sig skyldigheten att deltaga i den danska stats-skulden, följande ord, som han delgaf stormagterna genom note, deri han ansåg sig berättigad att säga: »I bryten å eder sida det fördrag, hvartill jag lemnat mitt bifall; jag återinträder därför i de rättigheter, som Kielstraktatet åt mig tillförsäkrar, och jag tager ifrån eder de friheter, jag en gång beviljade, men af hvilka I gjort ett så dåligt bruk» — och tillägger han — »om sjelfviskheten och förblindelsen fortfara att misskänna hans råd, skall han se sig tvungen att återuppföra Norges författningsbyggnad på grundvalar, som äro mera be-tryggande för den allmänna säkerheten». Om Sverige bör begagna sina på Kielstrakten grundade rättigheter, spörjes det nu — skulle det vara politiskt klokt af Sverige att göra det? På det spörsmålet ber jag att för min del få svara ett bestämdt ja.

Det måste vara politiskt klokt af Sverige att begagna dessa rättigheter, eftersom med dem följa politiska pligter, som Sverige har att fylla — pligter mot oss sjelfva och våra stora minnen —, pligter mot våra efterkommande — pligter mot Norge och pligter mot Europa. Huru skola då dessa rättigheter göras gällande — denna Sveriges politiska mission fullgöras?

Skall Sverige i yttersta nödfall förklara Norge krig?

Nej — Sverige och Norge stå icke till hvarandra i det statsrättsliga förhållande, att krig i egentlig mening kan dem emellan ega rum. Men om icke på annat sätt någon lösning af frågan kan vinnas, torde väl Sverige till sist böra, stödjande sig på Kielstraktatens ståndpunkt, kunna säga såsom det sades i kongl. proklamationen till norska folket den 10 juli 1814, att Sverige »med styrkans utveckling gör sina rättmätiga anspråk gällande» och att Sverige då, på sätt Carl Johan,

såsom jag nyss nämnde, yttrade, »återuppför Norges författningsbyggnad på grundvalar, som äro mera betryggande för den allmänna säkerheten». När skall Sverige då söka göra dessa sina rättigheter gällande? Det ligger naturligtvis långt utom ramen för mitt bedömande och utom gränsen i allmänhet för enskilde mäns afgörande, när det mått, som Norge börjat fylla med hvarjehanda magtmissbruk och förnärmelser mot konungamagten och svenska staten, må kunna anses vara rågad. Men det kunna vi väl inse och säga, att om den våld, som nu rasar i Norge, får, ohejdad och ostörd, under någon längre tid utbreda sig, så varder den, af alla tecken att döma, för Sverige allt svårare att släcka, eller ock torde denna våld, om den får sticka ut sina eldtungor allt efter som vinden kan komma att blåsa åt öster eller vester, varda släckt af mäktigare händer än våra.

Om förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter.
(Forts.)

Och hvad blir då den skandinaviska nordens — hvad blir då Sveriges öde? — Vi, som vuxit upp och gränat under så lugna och lyckliga politiska förhållanden att vi knappast haft en allvarlig tanke derpå att Sverige — vårt fädernesland, det gamla och kära, vår stolthet och vår ära — en gång skulle kunna upphöra att vara ett fritt och sjelfständigt rike, vi bäfva, då vi tänka på de olyckor, som den nuvarande situationen under vissa eventualiteter kan draga öfver oss. Med tanken derpå skulle jag, om jag med min svaga stämma det vågade, vilja till Sveriges folk och till Sveriges regering rigta skaldens varnande ord:

»Skr du mödan, feg och svag,
Förestår dig nederlag,
Fångenskap och döden.»

Herr talman, jag ber om tillgift, att jag låtit ämnets vikt och situationens allvar förläda mig att beröra, hvad som, strängt taget, måhända kan anses till saken icke rätteligen höra, och har jag berört det i ordalag, som icke funnits lämpliga, så ber jag kammaren därför om ursäkt.

Jag började med att tillkännagifva, att jag önskade ett tillägg till statsutskottets hemställan, i syfte att Sverige borde göra gällande de rättigheter, som jag förmenade kunde anses följa deraf, att Sverige ensamt, utan bidrag från Norge, bestrede alla kabinetskassans utgifter, men då jag väl kan förstå, att icke kammaren i en sådan grannliga fråga som denna är beredd att, på någon under diskussionen af mig eller annan riksdagsman gjord hemställan, här fatta beslut, anser jag mig icke böra framställa något yrkande, utan ansluter mig i hufvudsak till statsutskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve Lewenhaupt: Som jag afhört diskussionen i Andra Kammaren, har jag icke haft tillfälle att höra alla talare, som här yttrat sig, men det har blifvit mig sagdt, att under min frånvaro en talare i denna kammare i sitt yttrande framhållit de faror, som vore förenade dermed, att norske statsministern deltog i det ministeriella statsrådet, samt att i vissa länder norrman funnes anställda som diplomater.

*Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettkassans
utgifter.
(Forts.)*

I anledning häraf ber jag få nämna, att enligt min åsigt ingen anledning finnes att anse, att norske statsministerns närvaro i det ministeriella statsrådet medför någon fara samt att de som diplomater anställda norrmän fullgöra sina åligganden på ett fullkomligt tillfredsställande sätt.

Friherre Gripenstedt: Ehuru jag icke har något annat yrkande att göra än att statsutskottets motivering och hemställan måtte bifallas, ber jag dock att i frågan få säga några ord. Jag kan då till en början icke underlåta att framhålla, att utskottets betänkande liksom Kongl. Maj:ts förslag icke innehåller någonting om den eventuella brist i konsulatkassan, som kan uppstå i följd af de utelämnade bidragen från Norge, utan endast talar om den brist, som förekommer i kabinettkassan. Det säges visserligen i statsrådsprotokollet för den 14 januari innevarande år, att norska departementet för det inre ut-
anordnat 70,000 kronor till betäckande af den brist, som kunde förefinnas för löpande budgetår, men enligt den tablå, som utrikesdepartementet bifogat, skulle Norges direkta anslag till konsulatväsendet uppgå till 120,000 kronor, hvarför enligt min uträkning en brist på 50,000 kronor torde uppstå. Dessutom talas från norskt håll om att betala de utgifter, »som rättsligen åligga norska staten», hvadan det tyckes förefinnas tvifvelsmål om, huruvida de hittills utgående bidragen verkligen fortfarande böra af den norska statskassan betalas. Jag förmodar dock att regeringen har andra medel att tillgå för att betäcka denna brist, och man kan från svensk sida icke vara annat än tacksam, om det stannar vid att betäcka brist i kabinettkassan. Hvad den bristen beträffar, är det ju naturligt, att, såsom utskottet föreslagit, Sverige skall betala densamma, då Sveriges intresse fordrar, att de diplomatiska ärendena gå sin gilla gång. Här har sagts förut, att man såsom vilkor borde uppställa, att den norske statsministern icke skulle deltaga i det ministeriella statsrådet. Något sådant vilkor vill jag nu visserligen icke uppställa, men jag kan icke neka till att åtskilliga skäl tala för en sådan sak. 1835 års beslut är icke af grundlagsnatur utan tillkom helt enkelt genom en kongl. resolution och delgafs knappast svenska Riksdagen i sin helhet. Nu kan visserligen sägas, såsom hans excellens utrikesministern sagt, att den norske statsministern och de norska diplomaterna verkat förträffligt, och att vi dervidlag ingenting hafva att beklaga oss öfver. Derom är jag också öfvertygad, men då norrmännen icke vilja betala sitt bidrag, kan verkligen ifrågasättas, huruvida den norske statsministern bör hafva säte och stämma i det ministeriella statsrådet. Häfden tillerkänner honom detta sedan 1835, men häfd har ock varit, att Norge sedan lång tid tillbaka betalat till den gemensamma diplomatien och konsulatväsendet. Redan 1815 lemnade den norska staten ett bidrag af 100,000 kronor till kabinettkassan och 100,000 kronor till den s. k. konvojkassan, detta hufvudsakligen för att norska fartyg skulle i Medelhafvet få segla under den numera så förkättrade svenska flaggan. Emellertid, om jag också anser, att det vore billigt om den norske statsministern icke vore med i det ministeriella statsrådet, så länge norska statens bidrag uteblefve, kan jag alls icke dela den åsigt, som uttalats, att de norske diplomatiska embetsmännen

skulle tillbakakallas. De unionella tjänstemännen på denna bana äro nästan det enda band, som förenar Sverige och Norge utom den gemensamme konungen, och jag tror fullkomligt hvad hans excellens utrikesministern säger, att de i de flesta fall uppfylla sitt kall på ett tillfredsställande sätt. Men när det gäller *utnämmande* af desse tjänstemän anser jag att de svenska, de unionella intressena böra ses fullkomligt till godo, och om, med de unionsfiendliga åsigtter, som för närvarande göra sig gällande i Norge, den norske statsministern icke hade något ord med vid befordringarna, skulle jag anse det vara alldeles riktigt.

Nu talas det i utskottets betänkande om en revision. Ja, derom äro vi alla ense, att en revision behöfves, men huru den skall tillgå och hvad som dermed skall uppnås torde vara tvekan underkastadt. Hvad som hufvudsakligen är föremål för normännens missnöje är, föreställer jag mig, icke att deras intressen skulle blifvit för litet tillgodosedda. Det kan icke gerna vara förhållandet, och skulle ock så vara, så har Riksdagen redan 1893 sagt att förbättringar i handels och sjöfartens intresse på konsulatväsendets område med säkerhet skulle kunna uppnås utan gemensamhetens brytande. Orsaken till normännens påståenden synes mig helt och hållet vara att finna uti nationalfåfänga. Då unionen tillkom, förefunnos vissa historiska och nationella motsatser mellan folken, och dessa hafva tyvärr sedan uppeggats på nytt i stället för att utplånas. Skilnaden i nationalitet och språk förefaller mig icke vara så stor, att så ej kunnat ske. Folkegenskaperna äro desamma — en egenskap, hvilken anses vara speciellt svensk, nemligen afundsjukan, förefinnes i hög grad äfven hos normännen — och språken skilja sig icke mer från hvarandra än flera af våra dialekter, såsom t. ex. småländskan och dalskan. De historiska motsatserna skulle hafva utjmnats, såsom mellan England och Skotland, mellan Sydtyskland och Nordtyskland, om man blott lätit allt gå sin jemna gång. Men i stället har den norska nationella chauvinismen uppmuntrats.

Normännen beklaga sig öfver att de icke hafva något direkt inflytande på de diplomatiska ärendena och att icke en norrman kan blifva utrikesminister. Jag skulle gerna vilja gifva dem denna senare rätt, för så vidt det kunde ske med fullständig garanti, att icke något öfvergrepp från norsk sida egde rum, men skall den gemensamme utrikesministern blifva ansvarig äfven för det norska stortinget eller någon delegation, som är beroende af detta, så fruktar jag att det blir Norge som kommer att styra och Sverige som får dansa efter dess pipa, att det således icke blir någon likställighet, utan att förhållandet förryckes helt och hållet till Norges förmån. Jag anser icke, att man bör arbeta på likställighet mellan Sverige och Norge, men att likställighet mellan svensk och norman bör förefinnas. Mig synes sålunda att äfven en norrman skall kunna bekläda utrikesministerembetet, det enda unionella som hittills icke kunnat af normän uppnås. Och föreställer jag mig, att den saken skulle kunna utan underhandling med Norge införas genom en liten ändring i 4 § regeringsformen. Det heter der, att svenska statsrådet skall bestå af »infödde» svenske män. Om dertill lades ett tillägg, att *utrikesministern* finge vara norskfödd man, vore saken hjälpt. En norrman skulle då kunna blifva utrikes-

*Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettkassans
utgifter.
(Forts.)*

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettkassans
utgifter.
(Forts.)

minister, han finge ingå såsom medlem i det svenska statsrådet och vara ansvarig inför den svenska Riksdagen, men sedan, när embetet upphörde, kunde han återgå till att blifva norrman, om han så önskade. Nu vet jag visserligen, att det skall sägas, att norrmännen aldrig skulle blifva belättna med en sådan förändring, den skulle icke tillfredsställa dem. Det är möjligt, men det vore dock ett steg framåt mot det målet att göra norrmännen likställda med svenskarne, om också norrmännen icke kunde anställa riks rätt mot den gemensamme utrikesministern. Det är för att undvika just sådant som vi icke vilja hafva utrikesministern ansvarig för det norska stortinget. Detta har ju ändå alltid sitt bepröfvade medel qvar att vägra anslag till kabinettskassan och konsulatväsendet, såsom nu skett. För öfrigt, kan något bättre sätt utfinnas för att en norrman skall kunna beklåda utrikesministerposten, har jag ingenting deremot, men de konstitutionella garantierna måste blifva fullständiga. Att falla undan för norrmännen i detta hänseende anser jag icke gå för sig. Den undfallenhet, som från svensk sida visat sig allt sedan unionens uppkomst, har icke medfört resultat, som uppmuntra till fortsättning. Tillgifvenheten och tacksamheten har alls icke ökats, och jag fruktar nästan att aktningen för oss äfven föringats. Då det gäller ett så kraftigt folk som våra bröder på andra sidan Kölen, föreställer jag mig att bestämdhet, dock utan oresonlighet, snarare skulle verka derhän, att vi återvunne aktningen, och kanske brödrakärleken komme derefter.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Lewenhaupt: I anledning af en af den nästföregående talaren gjord fråga, hvarför framställning icke gjorts till Riksdagen om medel för fyllande af brist i konsulskassan, anhåller jag att få erinra, att protokollet öfver utrikesdepartementsärende den 14 januari 1895 härom innehåller följande:

»För hvad angår kalenderåret 1894 äro räkenskaperna icke ännu afslutade, och någon framställning om afräkning för detta år har icke kunnat göras, men behof af förskott har gjort sig gällande, och jag har genom skrifvelse till kongl. norska regeringens departement för det inre den 22 sistlidne december anhållit om ett förskott af 70,000 kronor. Till svar härpå har departementet för det inre genom skrifvelse den 28 i samma månad meddelat, att departementet anmodat finans- och tulldepartementet att lemna ett förskott af 70,000 kronor att användas till täckande af sådana under nästföregående och innevarande norska budgettermin verkställda utgifter rörande de förenade rikenas gemensamma konsulatväsende, som rättsligen åläge norska staten, och som icke kunde täckas af de utaf norska fartyg under nämnda tid erlagda konsulat- och expeditonsafgifter, och vid sådant förhållande synes det mig fortfarande icke erforderligt att hos Riksdagen göra framställning i fråga om medel för fyllande af brist i konsulskassan, som kan uppstå genom uteblifvande af beräknade bidrag från Norge för innevarande norska budgettermin.»

Räkenskaperna för 1894 äro numera afslutade, ehuru afräkning ej ännu egt rum, och förhållandet mellan utgifter och inkomster är, för hvad Norge angår, följande:

Norges andel i konsulskassans utgifter	Kr. 318,950:	09	<i>Om förskott för bestridande af ka- binetskassans utgifter. (Forts.)</i>
<i>Inkomster:</i>			
Norska konsulat- och expeditiionsafgifter	Kr. 246,517:	86	
Från Norge erhållet förskott.....	> 70,000: —	Kr. 316,517: 86	
Återstår förskott af svenska medel för 1894	Kr. 2,432:	23.	

Af de 15,360 kr. 82 öre, som Sverige förskotterat för 1893, har ett belopp af 7,737 kr. 97 öre blifvit betaldt, och om detta belopp frändrages, återstår för detta år ett förskott af 7,622 kr. 85 öre.

Sveriges förskott utgöra således sammanlagdt för närvarande 10,055 kr. 8 öre, men å andra sidan finnes i utrikesdepartementets kassa en del af ett äldre norskt anslag, som ej behöft användas, och det egentliga förskottet torde därför kunna anses vara 5,793 kr. 5 öre.

För hvad angår berörda förskott af 7,622 kr. 85 öre, har Kongl. Maj:t i proposition till Stortinget begärt ersättning för denna utgift.

Herr Åkerman: I delvis motsats mot min ärade vän på samma bänk inom denna kammare vill jag tillåta mig att gifva uttryck åt min tillfredsställelse öfver att utskottet begagnat detta tillfälle att uttala sin tillförsigt, att Kongl. Maj:t skall låta sig angeläget vara att utan uppskof söka få en fullständig revision af unionsakten till stånd. För mig skulle det emellertid varit ännu mer glädjande, om detta utskottets uttalande hade fått rum i sjelfva klämman och icke, såsom nu är händelsen, blott i motiveringen, då jag nemligen håller före, att den derigenom icke blott skulle blifvit mera uppmärksammas, utan också fått i någon mån ökad vikt och betydelse. Att för mig underhandlingars ofördröjliga inledande spelar en så stor roll beror dess värre lika litet hvad mig som hvad flere föregående talare angår på några stora förhoppningar, att dessa underhandlingar skola komma att leda till något för unionen lyckligt resultat. Men orsaken, hvarför jag fäster så stor vikt vid deras snara inledande, är framför allt den, att jag icke mäktar förstå, huru man utan desamma skall kunna få en början till slutet på detta olycksaliga osäkerhetstillstånd, som blifvit en följd af denna redan alltför långvariga tvist mellan de förenade rikena, och hvilket osäkerhetstillstånd medfört så många och väsentliga olägenheter. Bland dessa vill jag tillåta mig särskildt framhålla ett par, nemligen dels Norges fordran, att inga lönade poster inom konsulatstaten skola före tvistens lösning få tillsättas annat än på förordnande, hvilket förhållande i förening med de på senare tider i alla händelser minskade konsulatbidragen från Norge haft åtskilliga och icke oväsentliga olägenheter; dels vidare den försämring i vår kredit på världsmarknaden, som blifvit en följd af det mistroende, hvartill den ihållande tvisten slutligen inom främmande nationer ledt. Om jag således också ej blott på dessa utan äfven åtskilliga andra af föregående talare redan framhållna skäl för min del gerna skulle hafva sett, att utskottets kläm varit något innehållsrikare, så har jag, då i allt fall det, som i denna fråga för närvarande ligger mig allra närmast om hjertat, åtminstone i motiveringen blifvit af utskottet upptaget, intet yrkande att göra, utan ber, herr talman, att få instämma i utskottets hemställan.

*Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binetskassans
utgifter.
(Forts.)*

Herr Ljungberg: Då norrmännen midt under sin äflan att åtkomma eget konsulatväsen och egen diplomati, under hemlig förutsättning af svenskt beskydd för båda, företogo sig att indraga anslaget till diplomati, begingo de utan tvifvel ett politiskt missgrepp af icke ringa betydighet, icke blott med hänseende till utlandet, som deraf kunde se, att de förforo hänsynslöst och obehörigt emot Sverige, utan framför allt med hänsyn till opinionen i vårt eget land. Det är nemligen så, att politiska åtgöranden, äfven af mycket betänklig art, ganska litet beröra gemene man, men blir det fråga om mitt och ditt, om plundringsförsök mot en annan, eller att på en annan hvälfva sina egna bördor, då förstås det af hvar och en, och det griper djupare och allmännare. Den förevändning, som Stortinget har tagit sig för att indraga sitt anslag för diplomati, nemligen att beskickningen i Wien borde först upphävas, är utan tvifvel blott ett svepskäl, såsom man ser redan af tiden för beslutets fattande. Det var i juli 1893, som Stortinget först beslöt att indraga sitt bidrag till beskickningen i Wien, och då visste man i Stortinget mycket väl att den svenska Riksdagen redan hade åtskilts, så att någon ändring i staten för de utländska beskickningarna icke kunde ske. Man visste också mycket väl, att Norge genom detta steg skulle få behålla sina penningar. Följande år var det på samma sätt. Stortinget fattade icke sitt beslut förr, än den svenska Riksdagen hade åtskilts, och således icke kunde, äfven om den så velat, efterkomma Stortingets önskan att upphäva beskickningen i Wien. Stortinget dröjde till juli månad och beslöt då att indraga sitt bidrag till en diplomati, hvars budget var af den svenska Riksdagen bestämd. Den själfviska tanke, som häri ligger, är för öfrigt icke en enstaka företeelse. Det torde vara i mångas minne, att redan kort efter unionens ingående sökte norrmännen hvälfva på den svenska staten betalningen af Norges andel i den danska statsskulden. De ville icke heller deltaga i den dryga tribut af, i medeltal, 400,000 kronor om året, som vi hade att betala till barbareskstaterna vid Medelhafvet, men nog ville de begagna sig deraf, och de anhöllo, både regering och Storting, att få på sina fartyg nyttja svensk flagga, densamma, af hvilken de sedan icke tåla en flik i sin flagga. På samma sätt hafva de gjort vid åtskilliga andra tillfällen, och bland de märkligaste och för dem mest vinstgifvande var, då de nedsatte sin armé till hälften af hvad den förut varit. De undantogo dermed från det unionella försvaret en förstärkning, som vi hade påräknat. Ty en komité hade, 1816, strax efter unionens ingående, sagt, att nu hafva vi att vänta någon besparing i våra kostnader för försvaret, sedan vi fått den norska hjälpen. Men den »hjelpen» förminskades nu till den grad att, under det att Norge högligen förkofrat sig i ekonomiskt afseende och samlat stora behållningar i statskassan, Sverige har nödgats att på ett ruinerande sätt förskaffa sig medel till ett försvar, som är lika mycket till unionens som vårt eget bästa, och vi ha den tacken därför, att sedan få höra, att Sverige har en »uttömd statskassa». Det är på detta sätt norrmännen i allt gått till väga, och jag tror, att man därför icke i den kongl. propositionen borde med så len hand och i så undfallande ordalag hafva framställt det för den norska nationalkaraktären så be-tecknande sakförhållandet i denna fråga, i det att man blott talar om

det »uteblifna bidraget», eller att »det beräknade bidraget icke är att vänta» eller något sådant — en till öfverdrift stegrad moderation, som äfven återfinnes i statsutskottets betänkande. Det ser ut, som om man icke hade något synnerligt emot att låta hela saken betraktas såsom blott en misräkning eller en felaktig beräkning af oss. Jag tror icke, att man i något annat land skulle gått till väga på det sättet, när, såsom här, fråga är om en uppenbar kränkning af både *föreningsfördrag, häfd* och *aftal*. Jag säger, att det är en kränkning af föreningsfördraget, emedan dess 4 § tydligen innehåller, att Konungen, det vill här säga *unionskonungen*, eger »emottaga och affärda sändebud, ingå och upphäfva förbund». I senare momentet af samma paragraf står äfven föreskrifvet, att Konungen eger rätt att fatta och utföra det beslut, han anser för staten gagneligast. I allt sådant, diplomati, konsulatväsende och krig äro de båda rikena en *enhet* emot utlandet. Det lär väl icke kunna nekas, att en gemensam angelägenhet icke plägar besörjas eller bekostas af den ena parten allena. Således är detta en uppenbar kränkning af *föreningsfördraget*. Men det är äfven en kränkning af *häfd*, emedan i åttio år sådana frågor äfven från Norges sida behandlats såsom gemensamma. Det är vidare en kränkning af *aftal*, som nu skett i Norge. Ty såsom bekant, har Norge betalat $\frac{5}{17}$ af de gemensamma utgifterna, under det att Sverige betalat $\frac{12}{17}$. Hvarpå grundar sig detta? Jo, naturligen på *aftal* och ett *aftal* till Norges förmån, ty med de anspråk, som normmännen hafva på likställighet, borde det äfven vara likställighet i utgifter, men nu hafva de sluppit betala mer än $\frac{5}{17}$, och det på grund af det *aftal*, som de nu kränka. Och hvarför hafva de gjort det? Naturligen emedan de veta, att vi äro ett beskedligt folk, som icke komma att göra dem något för när, huru de än bete sig. Det är karakteristiskt, och jag kan icke lemna det oanmärkt, att ehuru normmännen nu helt och hållet undandraga sig att lemna bidrag till den unionella diplomatien, så fordra de dock att blifva betjenta af densamma. För icke länge sedan läste man klagomål i norska tidningar deröfver, att beskickningen i Wien, just densamma, som de vilja afskaffa, under förevändning att den är alldeles obehöflig, hade underlåtit att underrätta normmännen, genom utrikesministern, förmodar jag, om ett af österrikiska regeringen meddeladt förbud mot införsel af fisk. De hafva äfven flera handelsfördrag med andra länder å bane. Hvem skall uppgöra dessa? Om de icke betala till diplomatien, måste de väl också tänka sig, att de icke hafva någon diplomati och icke kunna vänta någon nytta deraf. Allt fortfarande heter det dock, sedan de undandragit sig alla bidrag till ministerstaten, den »norsk-svenska» diplomatien. De handla dervid på samma sätt, som när de, sedan de undandragit kronprinsen 50,000 kronor af det apånage, som de just med detta belopp förökade vid hans förmålning, och sålunda nu betrakta honom såsom ungar, dock fortfarande tala om den norsk-svenska kronprinsessan.

Det är, om man undantager det väl undfallande språket, ett förtjenstfullt utlåtande, som statsutskottet här afgifvit, men med anledning af föregående erfarenheter har jag mycket ringa förtroende till frukterna af den nu föreslagna revisionen. När vi se, huru sväfvande ordalagen varit i fråga om Norges skyldigheter hvarje gång ett re-

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binetskassans
utgifter.
(Forts.)

visionsförslag framkommit, när vi se den desperation, som gripit norrmännen, så snart icke hvarje stadgande varit till deras fördel, kunna vi icke vänta oss mycket af den föreslagna åtgärden. Och en annan, viktigare sak! På hvad sätt tänker man få de bestämmelser uppfylla, som en gång blifva föreslagna, om de å båda sidor antagas? Jag tror, att, med den erfarenhet, vi hafva af norrmännens tillvägagående vid fullgörandet af ingångna aftal, icke mycket är att i den vägen vänta af dem.

Det är på dessa grunder, som jag för min del icke kan finna ställningen synnerligen hoppgivande. Jag tror, att icke någon öfverenskommelse kan på ett för Sverige tillfredsställande sätt träffas, utan att vi måste tänka på att utfinna ett sätt att lösa oss från förbindelsen med Norge. Man säger: hvart skall det taga vägen, om en fullständig skilsmessa skulle komma till stånd och vi få en fiendtlig magt bredvid oss? Men man tänker icke på, huru förhållandena skola blifva, om under det närvarande tillståndet krig utbryter, då våra »bröder» hvarken vilja eller kunna bistå oss! Om Norge skulle vara åtskildt från Sverige, skulle det ligga i dess eget stora intresse, långt mera bjudande än nu, att bevara ett godt förhållande till och uppehålla en varaktig fred med Sverige. Vi äro den starkare magten och kunna när som helst falla öfver norrmännen, som hvarken ha råd eller offervillighet nog att emot oss förskaffa sig en betryggande gräns. Och så mycket förstånd måste de hafva, att de icke vilja underkasta sig Ryssland, då de böra veta, att de dermed förlora all både frihet och sjelfständighet.

Hurudant är nu tillståndet? Jo, alla de oerhörda ansträngningar, vi göra för vårt försvar, komma lika mycket Norge till godo. Vi hafva icke någon säkerhet för, att icke en stor, kanske större del af våra pansarfartyg och trupper skickas upp till Finnmarken eller norska vestkusten och att våra stridskrafter sålunda splittras och blifva otillräckliga för vårt eget lands försvar! Jag vill icke uppehålla eder, mine herrar, längre med betraktelser om dessa betänkliga förhållanden. Jag vill endast säga, att ehuru det syntts mig synnerligen önskvärdt, att i motiveringen till betänkandet blifvit inrymdt ett något kraftigare inlägg och något förbehåll af den art, att Sverige icke alltjemt får betala för Norge, och ehuru jag tror, att åtminstone en antydning bort göras om den norske statsministerns och de norska sändebudens aflägsnande, så länge det norska bidraget innehålles, vill jag likväl inskränka mig till att yrka bifall till betänkandet.

Herr Wieselgren: Debatten i dag gifver oss en osökt anledning att låta vårt minne gå tillbaka ett par år i tiden till den debatt rörande de unionella angelägenheterna, som den 12 april 1893 egde rum i den svenska Riksdagen. På aftonen af den dagen begärdes ordet af Första Kammarens förre talman, grefve Lagerbjelke; han gjorde i den då förhandlade frågan ett inlägg, som särskildt fäst sig i kammarens hugkomst, i ty att sedermera hans yttrande vid flera olika tillfällen anförts här i kammaren. Den centrala punkten i hans anförande lydte så: »Vi förskansa oss vid status quo och qvarblifva der. Skulle man det oaktadt anfalla oss, vet jag icke huru ett sådant anfall skulle gå till». Den ädle mannens statskonst räknade endast med ädla fak-

torer. Man kan dock räkna på annat vis, och då kan man komma till ett slut, om hvilket han icke drömde. Erfarenheten har sedan dess lärt oss, att man i Norge anlitat en statskonst, hvilken vi icke gilla, och hvilken — jag är viss derom — vi aldrig skulle vilja anlita. *Undandragna förpligtelser, mer eller mindre minskade apanage och slutligen vägrad förhandling* utgöra lika många steg på denna väg, en väg, som ock innebär ett anfall på unionen, lika visst som kulor och krut och dragna sablar. Man måste fråga sig, och man har frågat sig öfverallt i vårt land och till och med långt utanför de skandinaviska länderna, hvad slutet på denna politik skall blifva. Man har till en början dragit sig för svaret, man har till slut fluskat det. Men man har från första stunden icke ett ögonblick saknat kunskap om dess innebörd. Ty världshistorien vittnar på hvart enda blad, huru det omsider måste gå, när två sjelfständiga stater icke kunna komma öfverens. I så fall finnes ju endast samma gamla verktyg att använda, som Alexander den store använde i Gordium framför den bekanta invecklade knuten. När första gången det antydda svaret började att hviskas så högt, att det hördes, så slungades mot det ett slagord om »*kriminella dårar*», ett slagord, som åter uppväckte ganska mycken förbittring bland dem, mot hvilka det rigtats. Och dock, var det väl så underligt det ordet? Den generation, som nu grånar, växte ju upp samtidigt med *skandinavismen*. Hvem af oss, som hunnit något in i lifvet, minnes icke den tid, när de skandinaviska ländernas framtid, så att säga, låg under solglans? Man säg icke annat än verkligen enade folk, och folk, enade icke genom grundlagsparagrafer och riksaktsbestämmelser, utan genom inbördes aktning och tillgifvenhet. Hvem af oss har icke hört och hvem kunde icke upprepa unionskonungens ord: »*Hädanefter är ett krig mellan Sverige och Norge en omöjlighet.*» När man börjat tala om detta krig såsom en möjlighet, hvem undrar väl — jag upprepar frågan —, om de deraf berörda känslorna gifva sig uttryck i detta skarpa tal om »*kriminella dårar*»?

Jag har några ord att åberopa, icke af någon unionskonung, utan af en mycket ringa man, ord, fälda för åtta år sedan, meu ord, hvilka jag aldrig glömmet. En fattig gammal rorgångare på en norsk ångbåt tillfrågades af mig, hvar man kunde finna den rena flaggan — ty jag såg den icke, ehuru vår ångbåt gick med andra fartyg på alla håll omkring sig, och jag spanade efter den flaggan, om hvilken jag hört så mycket talas. Han begagnade ett groft ord, när han talade om »det rene flag» — det skall jag icke upprepa —, men hvad han vidare yttrade är mig kärt att återgifva. Han yttrade: »För den rena flaggan svärma de vestpå, men vi här i östbygden, vi vilja icke veta af den. De känna icke hvad vi känna; men vi hafva af våra fäder hört omtalas, huru det tillgick på den tiden, när Sverige var ett fiendtligt land, när Sverige och Norge alltid skulle kriga, huru man då stod här i oafbruten fara för brända gårdar, röfvad boskap, för allt slags nöd och elände i hemmen, dit fäder och söner buros såsom lik eller, rättare sagdt, de buros icke hem, utan jordades på ena eller andra valplatsen. Den tiden vilja vi icke hafva tillbaka. Och det, som talas om, att man skulle önska en ny skilsmessa mellan Sverige och Norge, det äro vi emot.» Så föllo sig rorgångarens ord. Nu för

Om förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter.
(Forts.)

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettskassans
utgifter.

(Forts.)

några få dagar sedan läste vi i de allmänna tidningarna, huru i Verm-land ett folkmöte kommit tillsammans för att öfverlägga om den nuvarande ställningen, och hvilken resolution der hade fattats. Hvad var innehållet i den resolutionen annat än just förberörda den gamle rorgängarens ord? »Vi känna för dem på andra sidan gränsen», står det i resolutionen, »som om de vore våra bröder. Vi kunna icke tänka oss att gå ut till strid mot dem. Vi hålla af dem — de hålla af oss. Vi vilja icke veta af något tal om krig och blodig klädnad.» Ja, det är skönt, det är vederqvickande att höra sådant tal. Men, mine herrar, icke från alla håll talas samma ord.

Ett ännu djupare intryck än rorgängarens ord gjorde på mig den krigshistoria, som det norska dagbladet i en lång följd af nummer delgaf norrmännen, oss och för öfrigt hvem som helst i hela världen, den krigshistoria, som skildrar händelserna i ett framtida krig mellan Sverige och Norge. Jag brydde mig icke om att fästa mig vid de mångfaldiga yttranden af — om jag så må säga — en *rå naivitet*, som färgat en mängd särskilda episoder i densamma; men hvad jag aldrig skall kunna glömma, var den del af berättelsen, som omtalade, huruledes, när på vanligt krigsbruk en svensk flottilj hade bombarderat en norsk kuststad, man tillgrep såsom hämnd att skicka ett antal mordbrännare ned till Göteborg, som på tjugu olika ställen samma dag och samma minut stucko staden i brand. Och detta omtalas icke såsom en gränslös missgerning, öfver hvilken norska folket borde i evighet blygas, utan såsom en handling af nationel sjelfkänsla, som visste att träffa med hämnd på bästa håll och känbaraste vis. Det, mine herrar, gifver oss vid handen, att mycket på andra sidan Kölen är förändradt mot förr, att der finnes en fond af hätskhet, af nationalhat, rigtadt mot förbundsbrodern — en känsla, som dock för oss är fullkomligt obegriplig. Vi kunna ogilla, vi kunna uppröras af norska *vensterns* tillvägagående, men vi kunna icke hata norska *folket*. Vi kunna icke tänka oss någon enda vår handling af lömskhet eller af hätskhet, rigtad mot detta folk, hvilket — hvad än vissa dess representanter tillåta sig — dock alltid är och måste vara för oss ett *broderfolk*.

Jag minnes från min egen ungdomstid en bild, symboliskt framställande de nordiska folken. Det var festsmyckade studenter med sina banér, stående i en grupp, glada, bekymmerslösa, sorgfria. Så målade man sig då Skandinavien framtid. Hvilken bild skulle nu teckna denna framtid? I sanning, jag vet ingen, som närmare tecknar den, än den bild, en af våra konstnärer har skapat, och som uppstälts invid vårt nationalmuseum — *Bältespännarne*. Två folk, sammanslutna till evärdelig tid af Kölens bälte, men väpnade hvar och ett på sitt vis och beredda att, så länge lifvet räcker, fråga hvarandra, huru långt man tål kallt jern, och efter frågan icke töfva med svaret. Det är för hvarje svensk, för hvarje ädel norrman omöjligt att annat än med det djupaste bekymmer, med den mest ingående sorg tänka på detta förhållande och gifva sitt erkännande, att bilden liknar verkligheten.

Det ser ju likväl för ögonblicket ut, som om till och med inom den norska venstern man hade börjat att skygga tillbaka för den framtid, man så lättsinnigt, så oförsvarligt har försökt att bringa till

stånd. De sista underrättelserna tala om »böjelse för förhandling». Jag kan icke neka, att jag i dessa underrättelser ser en liten ljusglimt. Vål hafva åtskilliga af dagens talare uttryckt sina djupa tvifvel, om verkligen en sådan förhandling skulle kunna lända till något resultat. Man har tviflat icke blott på norska vensterns, utan äfven på norska högerens beredvillighet. Jag tror för miu del ock, att vi icke hafva mycket att vänta af norska venstern. Derinom finnes för mycket af personlig ärelystnad, sammanbunden med nationel fäfanga, för att jag skulle våga hoppas mycket af den. Men det synes dock redan från de sista valen, som om norska venstern skulle hafva kulmen af sitt regemente bakom sig. Det är möjligt, att så är; och vi skulle icke gern kunna svara för, om vi genom något vårt åtgörande å nyo gafve dem luft under vingarne, hvilka vilja unionens upplösning.

Hvad åter beträffar de moderate och högern i Norge, tror jag för min del, att det kanske icke heller blir så lätt att i alla detaljer komma till rätta med dem. Men på grund af den fleråriga personliga kännedom, jag har om många framstående norska högermän, tvekar jag icke ett ögonblick att tillerkänna dem den grad af politisk klokhet, som jag tror härvidlag måste ledande inverka på deras tänkesätt, på deras handlingssätt vid en blifvande förhandling. Jag begär icke, att de skola vara *svenskar*, det smädenamn, man egnar dem i deras eget fosterland. Jag tillerkänner dem samma rätt att vara normän som oss att vara svenskar äfven der det gäller politiska åsigt, politiska tänkesätt, men jag har den öfvertygelse, att, när de funnit, huru vi mot vår vilja förts längre och längre fram emot den punkt, jag nyss antydde, den punkt, der icke finnes mer än ett medel för fria stater att komma till resultat — de draga sig för det medlets användning, lika väl som jag vet, att vi göra det. Och detta åter betingar för mig förhoppningen om att — för att begagna en norsk politikers kända yttrande — »vanvidets dage» icke skola komma, utan att det verkliga skall finnas en möjlighet för oss att komma ut ur den svåra återvändsgränd, i hvilken vi råkat.

Här talar statsutskottet om nödvändigheten af en revision, en *fullständig* revision af de unionella bestämmelserna. Ja, mine herrar, det kan icke vara två meningar inom Sveriges representation, lika litet som hos det svenska folket, att icke detta är hvad vi vilja. Men jag lägger än ytterligare betoning vid hvad redan af föregående talare berörts, att det icke är fråga om *en* punkt eller *två* punkter, utan om *en fullständig revision*. Ty, mine herrar, den revision, vi vilja vara med om, bör vara en slutuppgörelse. Bandet mellan de två nationerna tål icke att slitas på längre än redan skett. Vi måste hafva slut på stridens tid. Den förhandling, om hvilken vi vilja vara med, måste vara en förhandling till frid och icke till fortsatt split. Med denna tydning af statsutskottets ord ber jag att få biträda utskottets både motivering och slutsats.

Herr Tamm, Hugo: Då icke någon har uppträdt å statsutskottets vägnar, skall jag bedja att med ett par ord få yttra mig öfver det föreliggande betänkandet. Någon meningsskiljaktighet har icke framträdt om det i klämman framställda realitetsförhållandet, att nemligen

Om förskott
för bestridande af ka-
binettkassans
utgifter.
(Forts.)

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binetskassans
utgifter.
(Forts.)

statskontoret skulle få i uppdrag att förskottvis utbetala ett belopp af 15,300 kronor i månaden. Men i anledning af motiveringen hafva starka uttalanden här blifvit gjorda, utan att i statsutskottsbetänkandet dertill kan sökas någon grund eller anledning. Statsutskottet har ställt sig på den ståndpunkt, hvilken hittills har varit gillad äfven af denna kammare, nemligen att man med orubblig fasthet skall kvarblifva vid att icke någon partiel eftergift skall göras, men att en revision och -- såsom den siste talaren betonat — *en fullständig revision* af de unionella bestämmelserna skall vidtagas. Hvarför skall en sådan revision, enligt statsutskottets uttalande, ske? Jo, den måste ske för att aflägsna de anledningar till split och missämja, som ligga i de nu rådande bestämmelsernas ofullständighet och oklarhet. Hvarför skola åter dessa aflägsnas? Jo, säger utskottet, för att ett godt och förtroendefullt förhållande mellan brödrafolken må komma att blifva bestående. Det är till motiveringen så tolkad och affattad, som jag i fullaste mätto ansluter mig. Skall ett sådant godt och förtroendefullt förhållande mellan folken ur förhandling framspringa, så får man äfven tillse, att icke sådana fordringar framställas, hvilka rent af kunna omöjliggöra detta. Jag hemställer till kammaren: tror verkligen någon, att — som mig förefallit att en talare önskat — det vore möjligt eller ens nyttigt att återföra detta unionskontrakt till hvad det var ursprungligen? Man får icke glömma, att under den tid, som lupit fram, har hos begge brödrafolken en utveckling egt rum, som gör, att de två förhandlande parterna nu icke äro desamma som de voro vid kontraktets ingående. Och, man må aldrig så mycket i detta fall åberopa sig på gamla rättsurkunder, vill man verkligen vinna ett godt resultat mellan två parter, måste begge parterna tillse och besinna, att endast med aktgifvande på ställningen, sådan den *nu* är, ett reelt resultat, ett godt, förtroendefullt förhållande, grundadt på likställighet, åstadkommes. Det är denna ståndpunkt, på hvilken man ovilkorligen måste ställa sig. Icke genom att framkasta klander — låt vara aldrig så berättigadt — träffas en öfverenskommelse med en motpart, utan genom att man på en gång står fast gent emot alla oberättigade anspråk och af det närvarande gör det bästa möjliga. Icke blifver en sådan öfverenskommelse, som skall leda till ett godt och förtroendefullt förhållande, befordrad genom stora ord och ännu mindre hårda ord. Äro vi verkligen, såsom jag tror en talare nyss sade, de starkare, så behöfva vi icke hjälpmedel i något hot eller några skarpa resolutioner, utan oss höfves desto mera att stå lugna och sansade i vår ställnings styrka och i känslan af att endast vilja det rätta.

Det är egentligen, emedan jag har ansett mig böra inlägga åtminstone min gensaga mot en hel del yttranden, hvilka i dag blifvit fälda, och på hvilka jag icke kan gå med, som jag har begärt ordet. Jag vågar påstå, att jag är lika god fosterlandsvän som någon i denna kammare, men jag ser Sveriges framtid så väsentligt bero på en stark union af Nordens begge länder — men en union i enighet och i samarbete, att för mig tanken på ett sönderslitande af denna är såsom ett sönderslitande af mitt eget fosterlandssinne. Det är äfven under uttalande att jag anser, att man med fasthållande af en fullt stadig ståndpunkt bör undvika allt, som kan förvärpa möjligheten att åter-

vända till ett godt, förtroendefullt förhållande, som jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

*Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binetskassans
utgifter.
(Forts.)*

Herr Nyström, Carl: Om jag skulle fördrista mig — hvilket kanske icke är rätt — att göra några inkast mot denna diskussion och mot de bidrag till debatten, som redan framkommit, deruti inbegripna de bidrag, som lemnats från statsrådsbänken, så synes mig, att man fäst allt för stor vikt vid penningfrågan såsom sådan. Det har gått så långt, att ett och annat yttrande snarare liknat en revisionsberättelse än en viktig insats i en stor politisk fråga. Jag anser detta icke rätt, emedan, om allt för mycken vikt fästes vid denna sida af saken, man kan komma folk att tro, att, derest allenast denna penningfråga uppgöres och uppgöres fullständigt, allt vore väl bestämdt. Penningfrågan skymmer och skjuter tillbaka den stora unionella frågan, det stora för unionen och vårt land långt viktigare spörsmålet. Jag har därför velat något reservera mig mot den i min tanke allt för otillbörliga vikt, man gifvit sjelfva penninguppgörelsen.

Statsutskottet har i dag fått höra hårda ord om sin motivering, om allt, som står der, och framför allt om hvad som icke står der. Jag tror, att häri ligger en viss orättvisa. Orden i betänkandet äro få, men allvarliga. De äro innehållsdigra och innehålla framtidstankar. Naturligen menar jag härmed framför allt de ord, på hvilka icke nog vikt kan fästas, de nemligen, i hvilka statsutskottet talar om de nuvarande bestämmelsernas »ofullständighet och oklarhet» och att de anledningar till split och missämja, som ligga häri, skola »skyndsamt aflägsnas förmedelst en fullständig revision». Ja, hvad vill man att statsutskottet skulle hafva sagt annat, mer och bättre än detta? Hvad vilja åtminstone vi säga mer, vi, som för oss uppställt två regler, den ena, att vi under inga vilkor vilja släppa unionen, och den andra, att det nuvarande tillståndet är olidligt? Huru sammanställa dessa två regler på annat sätt än genom att fordra revision och en fullständig sådan?

Hvad menar man då med fullständig revision? För min del har jag tolkat detta så — och jag hoppas, att de två sista talarne tänkt detsamma — att med fullständig revision menas en sådan revision, som sammanfattar ur de gällande grundlagarne, ur riksakten, ur norska grundlagen och ur svenska grundlagen allt, som är af unionel natur, och sammanför detta till ett nytt riksfördrag, dervid noggsamt måste tillses, att icke kvarlemnas i de särskilda grundlagarne en atom, som är af unionel natur, för att icke å nyo anledning skall gifvas till tvist och split. Man har sagt, att detta icke går för sig och hänvisat till den upprörda sinnesstämningen för närvarande. Ja, det är sant, att denna synpunkt är viktig och att sinnesstämningen kan föra till förhastade beslut; men sådana stämningar kunna vara öfvergående. Redan har påpekats, huru det gått med den våldsamma fiendtligheten mellan England och Skottland. Jag vill vidare påpeka, huru det gått med hatet mellan Danmark och Sverige, huru det gått med rysshatet, som fans i vår ungdom och uttrycktes i patriotiska sånger och tal. Under inflytelsen af lugnare förhållanden har allt detta försvunnit. Ehuru stämningens vågor nu gå mycket höga, tviflar jag icke på, att genom

Om förskott
för bestridande af kabinettskassans utgifter.
(Forts.)

ärliga förhandlingar ett godt förhållande åter skall inträda. Och för oss, som anse detta en lifssak för vårt land, liksom för Norge, och som icke vilja hafva det nuvarande olidliga tillståndet en enda dag fortsatt, för oss komma statsutskottets ord såsom uppslag till en verkligt politisk lösning af det stora problemet.

Man har sagt, att en revision, helst en så djupgående som den, vi drömma om, icke läser hafva stor utsigt att komma till stånd. Men icke kan detta vara något skäl för att icke låta saken gå sin rationellt rigtiga gång och begära förhandlingar för att få en sådan revision? Är det så, att krafvet från vår sida på revision mötes med svar, som, så att säga, stå på basen af de i Norge för militära ändamål afsedda 7 millionerna, och alltså afslås, då, men först då, står vårt land i den nödvändigheten, att det måste välja och efterse, huruvida grefve Lagerbjelkes politiska testamente verkligen kan och bör vara vårt rättesnöre, eller om förhållandena i verkligheten gått förbi den anvisning, han en gång gaf oss, och om det finnes äfven ett svenskt »derefter».

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Alin: Det är en omständighet, som särskildt gjort att jag önskat få ordet i denna debatt, och det är den tydning, man synes på ett och annat håll göra af motiveringen till statsutskottets yrkande på fullständig och ofördröjligen revision af de unionella bestämmelserna. Det förefaller mig, som om en och annan skulle förstå statsutskottets motivering så, att det endast vore den förevarande penningfrågan, som föranledt dess deri gjorda uttalande, och som om man funnit denna fråga vara väl obetydlig för att föranleda upptagandet af ett sådant spörsmål som det om fullständig och ofördröjligen revision af de unionella bestämmelserna. Det fordras dock, synes det mig, icke mycken eftertanke för att inse, att en dylik tydning måste vara oberättigad. Penningfrågan är naturligtvis den, som är den närmaste anledningen till statsutskottets utlåtande, men att utskottet i motiveringen yttrar sig så, som det gjort med afseende å revisionsfrågan, och anknutit denna till penningfrågan, beror naturligtvis derpå att penningfrågan, sådan den föreligger, är ett symptom, ett tecken till förhållanden, som göra en revision nödig. Den är ett nytt tecken till att förhållandena göra en revision och en fullständig revision och en ofördröjligen revision *nödvändig*. I det utlåtande, som afgafs af konstitutionsutskottet vid 1891 års riksdag, anfördes en del af de viktigaste skälen för en dylik revision. De förhållanden, som föranledt den kongl. proposition, i följd af hvilken statsutskottet afgifvit sitt yttrande, hafva gifvit ytterligare skäl för en revision, för dess fullständighet och ofördröjligen åvägbringande, och sålunda väl motiverat hvad statsutskottet yttrar i ingressen till sin hemställan. Penningfrågan, sådan den föreligger, ådagalägger nemligen, att inom unionen råda förhållanden, som äro, för att nyttja ett svagt uttryck, oregelbundna, men i verkligheten böra betecknas med uttrycket revolutionära, och dylika förhållanden kräfva att skyndsamt afhjelpas för att icke ohjelpligt skada den institution, inom hvilken de förefinnas. Det är därför, som det synes mig, som

om man hade att lägga lika stor vikt vid hvad statsutskottet yttrat om revisionens ofördröjlighet som vid dess yttrande om revisionens fullständighet. Den sistnämnda egenskapen har blifvit bestämdt betonad af mer än en af de föregående talarne; för min del vill jag framhålla den andra omständigheten, nemligen behöfligheten af en ofördröjlig revision.

*Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettskassans
utgifter.
(Forts.)*

Hvad vidare angår — efter som jag har ordet, skall jag be att få yttra mig äfven derom — frågan om hvad som bör vara målet för denna revision, så är det naturligt, att det bör icke vara och kan icke vara något annat än unionsbandets stärkande. Deraf följer, att man bör noga se till, att de förändringar, som kunna komma att göras, icke blifva sådana, att de, under sken af att stärka unionen, i verkligheten leda till dess försvagande och i följd deraf till dess slutliga upplösande. Denna fara synes mig ligga mycket nära till hands, så vida man icke vid detta revisionsarbete tager tillbörlig hänsyn till det sakförhållandet, att de båda ländernas statsförfattningar äro hvarandra så olika som de äro. Gör man icke det, ser man icke noga till, att förhållandena så ordnas, att det ena eller andra folket icke till följd af den särskilda beskaffenheten af dess författning kommer att på de unionella ärendenas behandling utöfva ett större inflytande, än det skulle hafva egt i den händelse att de båda folkens författningar varit lika, ser man icke till, att denna fara undvikes, då riskerar man att med en dylik revision verka, icke unionens stärkande, utan dess försvagande och upplösning. Sådan är nemligen skillnaden mellan de båda ländernas statsförfattningar, att af de institutioner, som i unionella frågor hafva till särskild uppgift att vaka öfver ländernas särskilda intressen, kan den norska utöfva ett vida starkare inflytande på konungamagten än samma institution — jag menar nationalrepresentationen — i Sverige. Och tager man vid de unionella institutionernas ordnande icke tillbörlig hänsyn till detta förhållande, måste det naturligtvis komma derhän, att den norska representationen inom unionen utöfvar ett större inflytande än den svenska, och att detta inflytande ger sig till känna icke blott med afseende å unionella frågor, utan omedelbart till och med på rent svenska förhållanden. Vi känna ju allt för väl, huru lätt unionella förhållanden kunna inverka på de inhemska. Ett dylikt förhållande skulle enligt min uppfattning blifva för Sveriges folk *odrägligt*, och skulle unionen blifva på sådant sätt ordnad, skulle utan tvifvel känslan af denna odräglighet snart blifva så stark, att den nyskapade unionen skulle i stället för kärlek väcka ovilja och dermed sträfvan från det större folkets sida för unionens upplösning. Skulle en sådan sträfvan uppkomma, så är det klart hvad unionens slutliga öde skulle blifva.

Då jag nu anser, att man bör söka att bevara unionen, så är det också en gifven sak, att jag måste, då jag såsom ledamot af svenska folkets representation har tillfälle dertill, varna för att reformarbetet bedrifves på ett sådant sätt, att man i stället för att stärka unionen bidrager till dess undergräfvande och slutliga upplösande.

Det finnes ett skäl framför alla, hvarför det synes mig, som om man ifrån Sveriges och det svenska folkets sida bör för unionens bevarande göra allt, hvad man med bibehållande af detta folks själfkänsla och värdighet kan göra. Det talas ofta om att unionen, sådan

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettskassans
utgifter.
(Forts.)

som den är, skulle hafva bidragit till att nedsätta nationalandan i Sverige. Jag skall icke yttra mig om, huru mycken grund detta påstående kan hafva; — mitt skäl är emellertid ett, som går i alldes motsatt riktning. Det är, att jag fruktar att en unionsupplösning skulle väsentligen bidraga till att nedsätta det svenska folkets nationalkänsla. Förhållandet stater emellan är ju, att den mindre vanligen får böja sig för den större. Skulle nu förhållandet blifva sådant, att unionen komme att upplösas till följd deraf, att vi å vår sida icke gjort hvad på oss berott för att förekomma, att det svagare, det obetydligare riket löste detta unionsband, som vi med stora uppoffringar knutit; skulle det visa sig, att vi sakna nödig kraft, nödig energi för att vårda och bibehålla en union, som för våra intressen onekligen är af synnerlig vigt; skulle det visa sig, att vi af liknöjdhet och lojhet icke skulle kunna uppehålla hvad våra fäder med betydliga uppoffringar skapat, då skulle detta, mine herrar, så bidraga till att nedsätta det svenska folkets känsla af hvad det kan i världen utträta, att jag ur denna synpunkt anser, att hvad som kan göras för unionens upprätthållande och bevarande på ett sätt, som är med våra intressen och vår värdighet öfverensstämmande, det bör man göra, och i följd deraf äfven motsätta sig hvarje anordning, som är sådan, att den, såsom oförenlig med vårt intresse och vår värdighet, innesluter fröet till en utveckling, som, i stället för att stärka unionen, leder till dess förstöring.

Jag instämmer i yrkandet om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Benedicks: Efter den siste ärade talarens utläggning återstår icke så mycket för mig att dertill tillägga. Jag delar fullständigt hans åsigt i denna fråga. En sak har emellertid ännu icke blifvit här berörd, hvilken jag skall försöka att närmare klargöra, nemligen några af orsakerna till den sjukdom, hvaraf unionen för närvarande lider.

Om vi gå tillbaka till den tid, då unionen stiftades, och påminna oss, att detta skedde med två mål för ögonen, det ena att åstadkomma unionen och det andra att åstadkomma unionen *snabbt*, så att man skulle kunna för Wienerkongressen framlägga en fait accompli, så är dervid att märka, att denna snabbhet väl vanns, men på grundlighetens bekostnad. Svenskarne godkände det förslag till konstitution, som norrmännen hade uppgjort, och denna konstitution, mine herrar, det veten I, den var tagen närmast efter mönstret af 1791 års franska konstitution. Denna olyckliga konstitution, under hvars »hägn» konungen både afsattes och afrättades, den kan väl icke misstänkas för att icke hafva varit nog radikal. Likvisst är den konstitution, som det norska folket antog och det svenska folket godkände, ännu radikalare.

I den franska konstitutionen af år 1791 återfinna vi visserligen en riks rätt, men en riks rätt, som är sammansatt af juridiska personer och icke såsom i den norska af personer, som på en gång äro parter, åklagare och domare. I den franska konstitutionen finnes en bestämmelse, som den norska icke intagit, att vid konungens tillträde hans civilista skulle en gång för alla bestämmas. I den norska konstitutionen finnas åtskilliga andra bestämmelser, hvilka jag icke behöfver

närmare ingå på, då de äro för herrarne kända, jag menar den s. k. klocksträngsparagrafen samt att konungen saknar rätt att upplösa stortinget. Slutligen eger ju konungen icke en i lag särskildt uttryckt rätt till absolut veto. Hvad som närmast rör oss i denna fråga, är emellertid bestämmelserna angående det norska stortingets sammansättning, ty *der* ligger enligt min uppfattning sjelfva grunden till det nuvarande olyckliga tillståndet med sin svaga konungamagt. I det norska stortinget finnes icke något sjelfständigt lagting, så hvad dess väljande som dess magt angår. Lagtinget skulle motsvara hvad Första Kammaren är, men det är endast ett utskott, bestående af odelstingets ja-herrar. Ett sådant tillstånd har länge sedan af alla politiskt tänkande i Europa erkänts icke vara öfverensstämmande med ett folks sanna väl. Just derigenom att partierna icke hafva hvar sitt forum, icke hafva hvar sin ringbana att kämpa i, just härigenom har blifvit en följd, att den sammanstötning af intressen, som nu förefinnes i norska stortinget, der har utvecklats till en för Sverige olycksbådande grad af häftighet, dervid de unionella förhållandena likväl tagits till program ursprungligen blott för det ena af partierna.

Jag vill fråga eder, mine herrar, kan det verkligen, såsom här blifvit framställt, ensamt vara *riksaktens* bestämmelser, som åstadkommit denna sjukdom, detta missförhållande, som nu är rådande inom unionen? Riksakten kan väl i sin mån hafva något bidragit dertill, men den hade dock existerat i sjuttio år utan att åstadkomma sådana verkningar, som vi nu sett blifva följden af det unionella samarbetet. Till för bortåt ett decennium sedan herskade fred och vänskap emellan nationerna på den skandinaviska halfön i stället för de nu rådande mer eller mindre motsatta förhållandena. Riksakten var väl fortfarande densamma, men då först nådde felaktigheten af konstitutionen i Norge sin fulla verkan derigenom, att det icke fans någon hållhake på de framåtstörtande partierna, hvilka först togo till medel detta unionshat, som man sedan tyvärr har sett blifva deras mål. De inre förhållandena i Norge utvisa samma häftiga partisplittring, som återfinnes inom alla stater, hvilka hafva en-kammarsystem såsom Norge: Serbien med dess statskupper, Bulgarien, Grekland, de olyckliga central-amerikanska republikerna. Alla hafva en-kammarsystem och detta visar öfverallt samma följder.

Således vill jag påstå, att det är denna norska konstitution, hvilken Sverige varit med om att gilla, som är grunden till de olyckor, vi nu börja allt mer och mer varsna.

Men detta är *en* sak. Det är en sak att ställa diagnosen på sjukdomen, en annan att ställa prognosen. I stället för de ofantligt upplysande underrättelser, hans excellens utrikesministern meddelade oss både första och andra gången han uppträdde, om huru många riksdaler och ören Norge vore skyldigt oss, hade med all säkerhet alla här närvarande med tacksamhet mottagit en upplysning om regeringens hållning i denna fråga. Det är nationalitetsfrågan, som, jag kan säga ty värr, här allt mera tillspetsar sig, och detta, derom är jag öfvertygad, har regeringen vil insett, men då borde ock regeringen hafva uttalat sig i frågan, så att hela svenska folket kunnat veta, hvar det har densamma. Då i frågan förekomma så många vacklande åsichter, hade

Om förskott
för bestri-
dande af ka-
binettkassans
utgifter.
(Forts.)

Om förskott det varit af stor betydelse för enigheten inom Sverige, om regeringen för bestridande af kabinetskassans utgifter. velat begagna det tillfälle, som sålunda erbjudit sig att gifva sin ställning till känna.

(Forts.)

Sammanfattningen af hvad jag sagt är, att det enligt min åsigt framför allt är en *inre norsk fråga*, som är orsaken till att det nuvarande olyckliga tillståndet har inträddt, men att säga botemedlen härför, det vill jag å andra sidan icke åtaga mig. Jag har emellertid velat utsäga denna tanke för att bidra till att klargöra uppfattningen af frågan, ty jag hyser icke häri samma uppfattning, som statsutskottet har uttryckt. Utskottet talar icke om annat än de unionella bestämmelserna, men felet ligger tydligen främst i hvad det icke talar om. Jag har velat fästa uppmärksamheten härpå och klargöra för oss, att orsaken icke ligger i de båda folkens olika natur, lynnen eller egenskaper för öfrigt. Tvärtom är jag lifligt öfvertygad, att, om det norska folket hade en annan konstitution, det skulle vara i tillfälle att visa sig vara i besittning af samma egenskaper, som förefinnas hos det svenska folket och vi med rätta äro stolta öfver.

Det är med denna uppfattning, som jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Blomberg: Då jag hade den äran att under den debatt, som här vid riksdagens början förekom vid statsverkspropositionens remitterande, särskildt framhålla och betona, att det vore af den största vikt och betydelse för unionens hela framtid, att en så fullkomligt som möjligt genomförd revision af de unionella bestämmelserna snarligen egde rum, kan jag icke annat än med tillfredsställelse ansluta mig till det uttalande, som statsutskottet i dag för kammaren framlagt. Jag vill emellertid till detta mitt anslutande till statsutskottets utlåtande ytterligare foga några ord. Jag vill nemligen hafva konstateradt, att, oaktadt de många skiftningar i meningar, som här under dagens debatt framkommit, dock tydligen i alla dessa uttalanden framträdtt en bestämd och märklig enighet. Denna enighet går först och främst ut på, att vi sätta högt värde på denna union, som redan under åtta årtionden bestått, att vi hysa en varm önskan om dess fortbestånd, och att vi, trots de senare årens söndrande tvister, fortfarande hysa stor aktning för det folk, med hvilket vi under dessa årtionden sammanleft. Skiftningar hafva förekommit med afseende å förhoppningarna om unionens framtid, hvilka hos några varit större, byggda på den erfarenhet, de under de gångna åren inhemtat om möjligheten af ett godt samförstånd mellan folken, lika väl som mellan deras enskilda medlemmar, medan andra ansett sina tillförene ljusa förhoppningar i hög grad förmörkade genom de senaste årens sorgliga strider; men, såsom redan sagts, i ett hafva alla varit eniga, nemligen i uttalandet af glädje öfver unionen, och af förhoppningar, de må nu vara större eller mindre, om en bättre framtid för densamma. Vidare hafva alla varit eniga i att önska en verklig revision, så att unionen skulle byggas om från grunden till en verklig statsrättsligt duglig förbindelse, en förbindelse, som kan föra folken framåt, i det att den ej lemna tillfälle till att på smygvägar föra in i folkens samlif den ena anledningen till oro och tvist efter den andra, icke blott vållande söndring

mellan folken, utan ock skapande missförhållanden inom de särskilda länderna, försvagande såväl unionen såsom helhet som äfven hvar-dera staten.

Jag frågar då: Är det icke det landets skyldighet, som är det största och som skapat unionen, att i det yttersta se till, att denna union upprätthålles och förbättras? Är det icke vår skyldighet att inbjuda våra bröder att åstadkomma en sådan nybyggd union, som kan komma att vara till båtnad för båda folken? Och då från svenska Riksdagen till nabolfolket uttalas ett vänligt allvarsord härom med den enstämighetens kraft och betydelse, att det icke gerna kan komma i fråga, att den deri uttalade önskan om en fullständig revision tillbakavisas, utan att den måste af det andra folket beaktas, bör man ock kunna räkna på, att en ny tid härmed begynner, förhandlingens och den ärliga uppgörelsens tid. Då ett sådant svenska Riksdagens uttalande, pregladt af aktning för eget nationellt värde, men ock uppbygget af kärlek till unionen och af tillgifvenhet för brödrafolket, frambäres till norska folket, så kan och får det ej mötas med misstro.

Med dessa ord yrkar jag bifall till statsutskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 10 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 89, i anledning af inom Riksdagen väckta motioner angående upptagande af lån för försvarets stärkande m. m.

Herr af Burén: Jag har ofta i tal och skrift hört och läst några ord, som fastnat i mitt minne. De orden lyda så här: »*allt för fosterlandet*». För den, som för sig gjort dessa ord till en levfande sanning, måste det vara angeläget att göra allt för att bevara vår sjelfständighet såsom nation, att bevara vårt land från att komma under främmande ok; men för att rädda oss derifrån finnes ej något annat sätt än att, då vår sjelfständighet hotas, försvara oss. Ehuru vi ingenting hellre önska än att få vara i fred, så kan man icke annat än af de brännbara ämnen, som nu vid århundradets slut hopa sig och uppfylla världen, komma till den slutsatsen, att vi när som helst kunna blifva tvingade att gripa till vapen för att bevara vår neutralitet; då blir frågan den: stå eller falla, och som vi icke vilja falla, så måste vi hafva penningar för att genast iordningställa vårt försvar. Att anfalla någon kan ju icke komma i fråga, allra minst vårt brödrafolk.

Frågar jag nu: äro vi beredda att försvara oss, så måste svaret blifva att vi icke äro beredda, icke färdiga för att kunna med någon utsigt till framgång möta ett angrepp. Vårt levfande försvar är, säger utskottet, genom statsmagternas samverkan inom de närmaste åren och med hänsyn till de kostnader, som vi kunna bära, någorlunda tillfredsställande; men huru är det med det döda försvaret? Ehuru jag icke är någon fackman, vågar jag dock påstå, att detta är i högsta grad otillfredsställande och otillräckligt samt utgör för den tänkande fosterlandsvännen en anledning till bekymmer af så allvarsam art, att

Om förskott för bestridande af kabinetskassans utgifter.
(Forts.)

Om anskaffande af penningemedel till försvarets stärkande m. m.

Om anskaf-
fande af pen-
ningemedel till
försvarets
stärkande
m. m.
(Forts.)

man bäfvar för blotta tanken derpå, att vårt land *i brist häraf* kan blifva utplånadt från nationernas antal. Till hvad tjena alla de kostnader, som vi uppoffrat och ärligen uppoffra för våra söners öfning i vapnets bruk, derest vi icke anskaffa åt dem erforderliga och tidsenliga verktyg, hvarmed de kunna försvara sig och vårt land och blifva någonting annat än kanonmat? På hvad sätt skola vi nu kunna afhjelpa detta bekymmer? Vi måste skaffa oss penningar för att dermed så fort som möjligt fullständiga vårt försvar, men huru och på hvad sätt? På den direkta beskattningens väg är denna viktiga anskaffning absolut omöjlig att genomföra. Hvem har icke med stor vämjelse sett och varit med om dessa afprutningar å anslag till här och flotta, som egt rum vid de gemensamma voteringarna. Och man kan icke mycket förundra sig deröfver, när man vet, att hvarje skilling deraf skall inom budgetens ram utpressas af de skattdragande, hvilka förut hafva tillräckligt stora utskylder och, hvad större delen af landtbefolkningen beträffar, dessutom är betungad med naturligt höga hypoteksräntor. Vi måste sålunda annorlunda ordna denna sak. Det finnes därför icke något annat sätt att skaffa penningar till denna materiel än att använda vår *kredit*, dock icke för att fortsätta det olyckliga kredit- och finanssystem, vi sedan 40 år följt och som varit grundadt på utländska lån. Stora och rika nationer hafva dukat under för detta system, huru mycket mera skadligt måste det då vara för ett litet och fattigt land såsom vårt. Vi hafva derutinnan varnande exempel från utlandet, då vi se t. ex. på Grekland och Portugal. Frankrike har en oerhörd statskuld, såsom utskottet säger uppgående till icke mindre än 495 kronor per invånare, men denna statskuld generar icke Frankrike. Hvarför? Jo, därför att den befinner sig inom landet. Vi hafva en jemförelsevis ringa statskuld af 58 kronor per invånare, men denna skuld generar oss mycket mer, därför att vår skuld till största delen är beramad i utlandet. Våra räntor och obligationer gå ut och komma andra folk och andra länder till nytta och gagn. Det ligger sålunda vikt uppå att vi nu öfvergifva detta system och slå in på en annan väg, så vida vi fortfarande vilja vara och blifva ett ekonomiskt oberoende och politiskt sjelfständigt folk. Det är alltså *den inhemska statskrediten*, som skall rädda oss. Men nu väntar jag mig det svaret af mängen, att här icke finnas några kapital att upplåna. Jag har derom en annan öfvertygelse. Jag tror, att det finnes nog med penningar, och att man med lätthet och utan minsta svårighet kan erhålla det nu ifrågavarande beloppet inom landet, men man måste gå klokt och försigtigt till väga. Vi skola sätta räntan låg, icke öfver 3 procent, så att vi äntligen i vårt land må komma till en låg räntefot, vi skola bestämma kapitalrabatten ej större, än att den jemt och rätt motsvarar den ränta, som nu betalas på deposition i våra banker. Vi böra ställa dessa obligationer på små belopp, så att de tränga ned till allmänheten och arbetsklassen, så att den kan tillgodogöra sig sina besparingar på detta sätt. Vi skola på allt sätt underlätta deras spridning inom landet. De böra textas på svenska, så att de icke blifva aptitliga för utländingen, men eftersökta af de små kapitalisterna och förlagsgifvarne i vårt eget land. Går man till väga på detta sätt, så är jag öfvertygad om att man inom landet skall

kuuna uppsamla stora kapital och mer än vi behöfva, och långt ifrån att skada oss, kommer denna kredit att gagna och lyfta oss från den förlamning, som nu trycker oss ned, gifva mödans lön åt arbetet, rigta industri och kapitalbildning och göra landet rikt. Denna *inhemska statskredit* är af två slag. Den kan användas dels för att låna mot amortering till produktiva ändamål, såsom till jernvägsbyggnader m. m., dels utan amortering för improduktiva ävdamål, såsom för försvaret. Lån för sistnämnda ändamål böra vara ouppsägbara såväl från långgivarens som från låntagarens sida. I detta hänseende likasom hvad räntefoten angår skiljer sig min motion från herrar Almströms med flere, hvilka yrka på att äfven för improduktiva ändamål, såsom för försvaret, skola upptagas lån med amortering, hvarför jag i detta fall måste motsätta mig dessa ärade motionärers förslag. Äfven i ett annat afseende skiljer sig min motion från nämnda herrars. Jag har uteslutande afsett sjöförsvaret. Ehuru jag visserligen icke vill motsätta mig, att lånet användes för att skaffa materiel äfven för landförsvaret, håller jag dock före, att vår neutralitet kommer att allra först hotas från fiendeland af främmande flottor, hvarför jag anser, att sjöförsvaret i första rummet måste tillgodoses.

Då jag beklagligen i frågans nuvarande läge icke kan vänta framgång åt ett yrkande om bifall till min motion, som vill hafva Riksdagens *omedelbara* beslut i den viktiga frågan på sätt jag föreslagit, nödgas jag, herr talman, med den förhoppning, att regeringen måtte fästa något afseende vid min motion och vid detta mitt yttrande, ställa mig på utskottets förslag och till detsamma yrka bifall.

Herr Almström: Då jag inför kammaren framlade denna motion, som sedermera burit mitt namn, men för hvars tillkomst den hufvudsakliga förtjensten tillfaller herr Flach, skedde det under den vissa förhoppningen, att den skulle med välvilja upptagas af statsutskottet och Första Kammaren. Om jag också icke kan i allo underskrifva statsutskottets motivering, synnerligen i hvad den rör anskaffningen af sjömaterielen, hvilken skulle ske långsammare, än hvad motionärerna tänkt sig, får jag dock med tacksamhet erkänna, att dess utlåtande i det hela taget är synnerligen välvilligt mot motionen, och särskildt att utskottets hemställan går i samma riktning som motionen.

Jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets betänkande, under förhoppning, att, om det än icke kan denna gången lyckas att vinna båda kamrarnes bifall, det likväl skall innebära något, som kan leda till framtida nödig utveckling och komplettering af vårt försvar.

Herr Flach: Tiden är långt framskriden, så det kan vara otillbörligt att uppträda och förlänga diskussionen, i synnerhet som aftonplenum är utsatt och litet hvar därför är otålig att komma härifrån, men herrarne få ursäktas att jag säger några ord, då jag är en bland motionärerna från denna kammare.

Det är gifvet, att, då statsutskottet nu har tillstyrkt bifall till vår framställning om en skrivelse till Kongl. Maj:t, det icke är mycket att säga om sjelfva saken. Till en början vill jag frambära min tacksamhet till ledamöterna i utskottet från Första Kammaren, hvilka bi-

Om anskaffande af penningemedel till försvarets stärkande m. m.

(Forts.)

Om anskaf- dragit till detta resultat, och i främsta rummet vill jag uttala min
fande af pen- tacksamhet till den man inom utskottet, som alltid med heder och
ningemedel till utmärkelse på nära och fjerran vatten burit Sveriges flagga högt, som
försvarets förstår att bedöma sjövapnets vigt och betydelse för vårt försvar och
stärkande som jag anser hafva med sitt tungt vägende ord främst bidragit till
m. m. att utskottet kommit till ett sådant resultat.

(Forts.)

Jag vill icke ingå i någon kritik öfver utskottets motivering, då detta icke kan inverka på frågan och därför icke tjenar till något, men utskottet har onekligen ganska betydligt prutat ned de anslag, som vi ansett behöfliga för sjöförsvaret. Vi hafva ansett, att därför behöfdes 40 millioner kronor, och utskottet har nedprutat detta högst betydligt, men af skäl, som jag för min del måste anse ganska beaktansvärda. Utskottet säger i sitt betänkande bland annat: Om vi skola kunna hoppas att inom landet få till stånd ett genomfördt sjökrigsmaterielprogram, sådant som det 1892 års komité utarbetat, och dervid såväl kanon- som pansarplåtstillverkningen i betydligt större utsträckning, än som för närvarande är fallet, skall kunna bedrivas inom landet, hvartill utsigter icke synas saknas, lärer därför ett villkor vara så godt som oeftergifligt, nemligen att beställningarna deraf följa någorlunda jemnt och icke hopas på en kortare tid, som efterföljes under en längre tid af alls inga.

Vi hade i vår motion ansett, att allt, som vore behöfligt till sjöförsvarets förstärkande, skulle vara färdigt inom tio år, och jag medgifver, att det kanske är orätt taga till en så kort tid, hvadan utskottet kan ha rätt i denna sin motivering. Å andra sidan har utskottet icke gjort någon prutning på de medel, vi ansett behöfliga för det fasta försvaret och anskaffandet af gevär.

Man har här på olika håll inom pressen skrikit och fört ett grufligt väsen öfver de sextio millioner, som vi antagit vara behöfliga för de försvarsgrenar, som enligt vår åsigt borde främst tillgodoses. Jag medgifver också, att det är en ganska stor summa, men jag vädjar till herrarnes sunda omdöme. Tro icke herrarne, att, om vi få krig och våra hamnar blifva blockerade, handeln förstöres, de större sjöstäderna, som äro blottade på allt försvar, brandskattas och kusterna sköflas och brännas, tro icke herrarne, att detta skulle komma att kosta oss många gånger dessa sextio millioner kronor? Jag tror verkligen, att så blefve förhållandet. Vi hafva ju angifvit, hvar medel möjligen skola kunna erhållas för hvad som skulle behövas. Det är genom ett *inhemskt* statslånesystem. Vi minnas kanhända alla, att en af våra mest framsynte och snillrike statsmän, biskop Agardh, för mer än 40 år sedan förordade detta system. Då lyssnade man icke dertill, och möjligen kan det behöfva sin tid att mogna. Nog tror jag, för min del, att ett sådant lånesystem skulle vara till nytta för vårt land i stället för att låna från utlandet, som vi nu göra. Jag är utskottet tacksam därför, att detsamma äfven funnit detta sätt att låna vara det rätta.

Jag vill nu till slut yttra några ord med anledning af herrar reservanters af Andra Kammaren reservation. Det är en ganska egenomlig ödets lek, att den högt ärade ordföranden i statsutskottet var förhindrad att underteckna detta utlåtande och att i stället en af reservanterna var tvungen att göra det. Det smakade honom nog icke

så godt att nödgas göra det. Ödet leker ofta ironiskt. Hvad nu reservanterna beträffar — de äro samtliga Andra Kammarens ledamöter i utskottet — var det ju att förvänta, att dessa herrar skulle reservera sig, ty de hafva ju alltid visat sig vara fullblodiga försvarsnihilister af första ordningen. Deras motivering är ganska haltande och just ingenting sägande. De gå som katten kring het gröt, för att aldrig blotta sin försvarsnihilism. Men hvad som dock förvånar mig mest, är, att de icke vilja vara med om detta inhemska lånesystem, som just skulle vara fördelaktigt för de mindre jordbrukarne och de mindre kapitalisterna. Jag har i min hemort talat vid småbönder och sökt klargöra för dem systemets fördelar, och de hafva alla ansett, att det skulle vara förmånligt, detta inhemska lånesystem, hvarigenom de skulle kunna placera sina små besparingar i obligationer i stället för att sätta in dem i sparbanker och andra företag. Jag tror, att det skulle vara till stor nytta för landet, och jag kan icke fatta, att vår kredit i utlandet skall förlora något på de inhemska lånen. Mig synes dock, att om man i utlandet får veta, att det enligt officiella uppgifter finnes öfver 800,000,000 kronor inom landet disponibla, som vänta på god placering, så böra de i utlandet finna, att vi hafva goda ekonomiska förhållanden. Och att dessa obligationer skulle finna väg till utlandet, kan jag icke tro. Om de blefve textade på svenska språket, tror jag, att det vore svårare att placera dem i utlandet. Kanhända misstager jag mig.

Det är egendomligt att bland reservanterna finna herr A. P. Danielson, som bor på en ö vid kusten och verkligen borde vara mera mån om att vi få vårt försvar, åtminstone vårt sjöförsvar, hastigt ordnad. Få vi krig, kan herr Danielson vara öfvertygad, att hans gård är en bland de första, som blir uppbränd och förstörd, och då kanske han ångrar sig, att han icke varit med om ett hastigare ordnande af sjöförsvaret.

Reservanterna anse slutligen tryggast vara att fortgå på den väg, Riksdagen i detta afseende hittills beträdd, nemligen att blott gifva små summor år för år. Skola vi på detta sätt med tuppfjät stärka vårt försvar, så få vi nog vänta 50 år, innan vårt sjöförsvar blir sådant, att vi kunna skydda vår sjelfständighet och upprätthålla vår neutralitet, så att den respekteras af främmande magter. Inom Första Kammaren är nog patriotismen så stark, att man kan hoppas, att kammaren enhälligt skall gifva sitt erkännande åt utskottets utlåtande om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag vågar äfven hoppas, att så mycken patriotism ännu finnes äfven inom Andra Kammaren, att, trots herrar reservanters uttalande, Andra Kammaren äfven är med om den föreslagna skrifvelsen, som ju i sig sjelf är oskyldig och utan fara.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Jag har visserligen icke begärt ordet för att försvara det slut, hvartill statsutskottet kommit i denna viktiga fråga, men jag har önskat yttra mig öfver den motion jag inlemnade i frågan i sammanhang med Kongl. Maj:ts nädiga statsverksproposition rörande 5:te hufvudtiteln. Deri har jag, mot min vana, mycket kort redogjort för det sätt, hvarpå jag anser, att nödiga medel kunde och borde anskaffas för kompletterande af flottans nybyggnad, och jag tror,

Om anskaffande af penningemedel till försvarets stärkande m. m.
(Forts.)

att hade de motioner, som rörande denna och den nära liggande försvarsfrågan blifvit väckta i Första och Andra Kammaren, nöjt sig med den måtta, som jag visat, och det ändamål, för hvilket jag pläderat i frågan, hade utgången blifvit en helt annan, än den nu sannolikt kommer att blifva. Att döma af de särdeles talrika reservationerna i frågan från Andra Kammarens utskottsledamöter, tviflar jag på, att denna skrifvelse till Kongl. Maj:t, som är hållen i rätt obestämda ordalag, kommer att vinna gehör i Andra Kammaren. Den blir sannolikt afslagen, och påföljden blir den, att Riksdagen icke kommer att till Kongl. Maj:t i år göra någon framställning rörande denna högst viktiga fråga. Jag beklagar detta på det högsta, liksom äfven att statsutskottet icke velat egna någon större uppmärksamhet åt min motion, hvilket sjelfva saken ostridigt förtjenar, ty det är en stor skillnad, mine herrar, emellan att kunna sätta flottans materiel i ordning på 6 år mot att nödvändigt behöfva 40 à 50 år för att få den i ordning. Och det kan mycket väl hända — det Gud förbjude — att vi komma att bittert få ångra vår senfärdighet i denna fråga.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Berg, Lars: Då jag är en af motionärerna, har jag ansett mig böra till statsutskottet framföra min värdsamma tacksägelse för den välvilja, hvarmed utskottet omfattat denna motion, och den värme, hvarmed den förordat dess hufvudidé. Jag hoppas, att detta statsutskottets utlåtande, äfven om det endast blir en opinionsyttring, dock i sin mån skall föra försvarsfrågan framåt. Deremot vill jag emot några af utskottets resonnement inlägga eu gensäga; särskildt gäller detta uttalandet, att, »der icke oförutsedda omständigheter inträda, som kunna göra större skyndsambet nödvändig, sjöförsvaret och den inhemska sjökrigsmateriels-byggnadsindustriens sunda utveckling lika mycket bjuda, att extra åtgärder för det förras förstärkande inskränkas till hvad som kan erfordras för att afhjelpa de allra nödvändigaste behofven». Och skälet dertill anser utskottet vara det, att »om motionärernas förslag följdes och Riksdagens anslag vore inskränkt till 2 $\frac{1}{4}$ millioner, så skulle under de 20 år utöfver de 10 anskaffningsåren, som amorteringen påginge, högst 50,000 årligen vara att för nybyggnadsändamål disponera» och detta med den påföljd, att blott en del af flottan vid periodens slut befunde sig i tjenstbart skick, hvarvid man förlorade den viktiga fördelen, som följer af en mera systematisk förnyelse, att alltid någon del af materielen står i jernhöjd med det bästa af motsvarande slag som finnes iuom andra mariner, en fördel, som detta sätt skulle utesluta. Men då motionens hela ändamål är att skaffa en svensk flotta och söka afhjelpa det lägervall, hvaruti densamma under det sista seklet oafbrutet befunnit sig och som hos våra grannfolk väckt ett medlidsamt åtlöje, och då statsutskottet gillar hufvudidén både i afseende å lanen och nybyggnaden, är det alldeles oförklarligt, att utskottet nöjer sig med att inskränka fordringarna på flottans nybyggnad till allenast 4 pansarbåtar, 1 avisofartyg och 20 minbåtar till seklets slut för en länsumma af 10 à 11 millioner, samt att återstoden, 7 pansarbåtar, skulle anskaffas under loppet af de återstående 25 amorteringsåren. Detta är så mycket underligare och mer

i ögonen fallande, som utskottet icke afprutat något på det i samma motion gjorda förslaget att för landtförsvaret upptaga ett lån af 20 millioner, oaktadt, såsom jag nyss sade, motionens ändamål egentligen och hufvudsakligen är att få en flotta till stånd och att åvägbringa detta i enlighet med både 1882 och 1892 års sjöförsvarskomitéers förslag. Skälet, som utskottet härför andrager, eller att, om förslaget antoges, endast 50,000 kronor om året skulle finnas tillgängliga för nybyggnadsändamål, är, så vidt jag förstår, helt och hållet grundadt på missuppfattning. Motionärerna hafva aldrig sagt eller tänkt sig något sådant, och hvarifrån utskottet fått det, begriper jag icke. Motionärerna hafva ju endast haft ett mål: nemligen att föreslå medel och utvägar för åvägbringande af en flotta till det minimum i materiel, som komitéerna ansett nödvändigt. Om de nybyggnader, som skulle ske efter den tioåriga anskaffningstiden, hafva de icke talat, men det framgår tydligen af den erforderliga amorteringssumman 2,000,000 eller 2,200,000 kronor, jemförd med den summa, som den sista komitén föreslagit såsom skäligen eller 2,800,000 kronor, att medel lätteligen kunde blifva tillgängliga för att efter den första anskaffningsperioden af 10 år på tidsenligt sätt förnya flottan samt förse den med nödiga reservfartyg, på samma sätt som inom andra grenar af försvarsväsendet, så att den icke vid första krigsutbrott, efter första förlust skulle befinna sig *under* det minimum, som sakkunnige uppgifvit såsom nödvändigt för att densamma skall kunna fylla sitt ändamål. Såsom jag nu sökt visa, har statsutskottet grundat sina uttalanden på en missuppfattning af motionärernas förslag, och i hvad fall som helst kan det ju icke vara rimligt att, då man vill låna för att hastigt förstärka flottan, inskränka sig till att på ett så ofullständigt sätt lappa upp det gamla som att under loppet af 5 år bygga blott 4 pansarbåtar och de små minbåtarna samt för öfrigt utsträcka anskaffningstiden till 30 år. Så vidt jag förstår, kan icke ett frihetsälskande folk länge stå till svars med en sådan underlåtenhet beträffande det vapen, som är det skarpaste försvarsvapnet, det, som enligt många af våra stora konungars yttrande utgör rikets största säkerhet och det bästa medlet för upprätthållandet af vår neutralitet.

Den af reservanterna framställda invändningen, att länets upp-tagande skulle skämma vår kredit, att det icke vore någon lämplig åtgärd samt att vi icke hade råd att åstadkomma något sådant som det föreslagna, synes mig icke hafva någon betydelse, ty intet sjelfständigt folk har funnits, som, då det velat, saknat råd och medel att försvara sig. Vi äro ännu i tillfälle att fritt kunna besluta i detta ämne, och om försummelserna och bristerna äro stora, är det så mycket nödvändigare att fatta ett snabbt och kraftigt beslut, ty de nu följande decennierna blifva kanske för rikets sjelfständighet de mest afgörande, om ej kraftiga försvarsåtgärder hinna genomföras. Jag tror nemligen, att i vårt land nu uppväxt ett slägte, som i nästa och kommande generation skall visa sig hafva större kraft och känsla för fosterlandets kraf, än hvad vi hafva haft. Det är en generation, som i afseende på fosterlandskärlek med rätta kan sägas vara hufvudet högre än föräldrarna, men det tillkommer oss att skyndsamt skaffa medel samt att taga mått och steg, ländande derhän, att dessa vara barn verkligen få

Om anskaffande af penningmedel till försvarets stärkande m. m.
(Forts.)

*Om anskaf-
fande af pen-
ningemedel till
försvarets
stärkande
m. m.
(Forts.)*

behålla ett fritt och sjelfständigt fädernesland att vårda och bevara, bättre, än vi sjelfva hittills varit i stånd till, vi, som blott litat på slumpen och grannarnes nåd. Jag är därför öfvertygad, att Första Kammaren icke skall till utskottets förslag, sådant det föreligger, vägra sitt bifall, låt vara endast som en opinionsyttring.

I afseende på det fasta försvaret vill jag icke yttra mig vidlyftigt, så frestande det än kunde vara. Denna kammare vet, i hvilket otillfredsställande skick det befinner sig. Vi hafva trenne fästningar, ofullbordade eller uti otillfredsställande skick, hvilka icke lemna det skydd, som de enligt den allmänna opinionen antagas gifva. Det kan vara skäl att här uttala denna sanning för att icke insöfva vårt folk i allt för stor säkerhet. Vi sakna vidare befästningar vid Göteborg och på Gotland och, hvad som kanske är ännu värre, i Norrland. Det är gränsprovinserna, det är infallsvägen, åtminstone under krig, som pågå vintertiden, eller under förhållanden, då hafvet någorlunda är i vårt våld genom egna eller allierade flottor. Men denna port är öppen och oskyddad, och huru ringa betydelse i afseende på rikedom och folkmängd Norrland än må ega för det öfriga riket, har det dock den stora vigten i politiskt afseende, att, om det eröfras, om denna lem af riket amputeras, det öfriga landets öde dermed är afgjordt. Norrland utgör således i detta afseende nyckeln till det öfriga Sverige, och såsom en representant för denna landsdel uttalar jag därför den förhoppningen, att kammaren alltid måtte vara betänkt på att, så fort sig göra låter, låsa porten och behålla nyckeln till densamma. I afseende på ett glest befolkadt och aflägsset land är dessutom den sanningen i hög grad tillämplig, som en af samtidens störste härförare uttalat, att ett land med fästningar visserligen kan eröfras, men att ett land utan fästningar aldrig kan försvaras.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Crusebjörn: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande från motionärernas sida, då en af dessa uttryckte sitt stora missnöje med statsutskottets arbete. Jag erkänner naturligtvis, att det skulle hafva varit en stor glädje, om utskottet kunnat obetingadt tillstyrka föreliggande skrifvelseförslag, men jag vill tillika säga, att denna fråga är så ny och af så stora proportioner, att, äfven så varmt intresserade för hvad som ligger till grund för detta förslag som motionärerna äro, måste de ändå finna sig belättna med det erkännande, som de fått i utskottet, och hoppas derpå, att Andra Kammaren och dess ledamöter så småningom skola tilltalas af förslaget, ty jag är öfvertygad, att äfven de äro försvarsvänner, fast de naturligtvis kunna vara mera betänksamma, än hvad vi äro här i denna kammare. Andra Kammarens män äro allt för praktiska i sin åskådning, för att icke ganska snart komma till insigt huru förståndig den väg är, som här föreslås till ordnande af en så vigtig del af vårt försvarsväsende, och för att icke en dag biträda hvad som här föreslås.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre von Otter: Vid denna sena timme, som redan nu är inne, vill jag icke längre uppehålla kammaren, än hvad nödigt är för

att bemöta vissa anmärkningar, som blifvit gjorda emot statsutskottets betänkande.

Tvenne af motionärerna, herrar Almström och Berg, hafva vändt sig mot de i utskottets motivering framställda åsigterna rörande rätta sättet för åstadkommande af det försvarets förstärkande, som de åsyfta. Om dessa herrar hade väckt en motion i sådant syfte, som friherre Klinckowströms, skulle deras resonnement icke hafva förundrat mig, men med de förutsättningar, hvarifrån de utgå, kan jag icke finna annat, än att de borde instämma uti hvad utskottet uttalat. Friherre Klinckowström har nemligen i sin motion föreslagit, att inga annuiteter skulle drabba hufvudtiteln, utan att de alla skulle utgå från riksgäldskontoret, under det att här ifrågavarande motionärer föreslagit deras läggande på hufvudtiteln. Om så är, och, särskildt hvad sjöförsvaret beträffar, annuiteterna öfverstiga 2,200,000 kronor, är den naturliga följden, om man icke förväntar sig, att Riksdagen skall kunna till sjöförsvarsmateriel anvisa ett större belopp än det nämnda, att man under en lång följd af år icke skulle få något öfver å det årliga anslaget till nybyggnader; detta torde falla af sig sjelft. Jag fäster vidare herrarnes uppmärksamhet derpå, att såsom utskottet här resonerat, skulle för flottans nybyggnad disponeras 19 millioner kronor, eller nära 5 millioner om året, under fyra år. Jag hemställer, huruvida, då motionärernas förslag egentligen torde vara att anse såsom en ballon d'essai, det torde vara klokt att sträcka sina förväntningar längre, än hvad utskottet i detta fall gjort. 5 millioner om året är 3 gånger mer, än hvad hittills för ändamålet användts. Det säger sig ju äfven sjelft, att om Riksdagen skulle förmås att inslä på denna väg, är icke, derigenom att under 4 års tid 5 millioner kronor årligen användas för flottan, möjligheten stängd för att fortsätta på samma sätt. Intet hindrar att efter utgången af dessa år Riksdagen fattar ett liknande beslut, och på detta sätt skulle motionärernas förslag kunna genomföras gauska lätt. Men utom det, att jag för min del anser det vara oklokt att under de fyra åren gå hastigare till väga, än hvad nu är sagdt, måste det ju för hvar och en vara klart, att vill man framgång å denna fråga, far man icke från början spämma bågen allt för högt, utan söka så modifiera sina önsknings, att någon möjlighet till deras realiserande förefinnes. Detta är ett af de skäl, hvarför jag, oafsedt min enskilda uppfattning, ansett klokt, att den motivering, som utskottet använt uti sitt betänkande, der blifvit intagen.

Herr Hasselrot: Vid ett föregående tillfälle har jag redan i denna kammare uttalat de betänkligheter, jag för min del lysor mot den utväg, som statsutskottet satt i utsigt, nemligen att upptaga lån för vara militära utgifter. Jag skall därför icke tillåta mig något vidlyftigare ordande härom, då kammarens mening torde vara på förhand temligen gifven, utan skall, då intet yrkande i kammaren framstälts om bifall till reservanternas förslag, med hvilket jag för min del öfverensstämmer, inskränka mig till att framställa ett sådant yrkande.

Herr Nyström, Thomas: Det förslag, som här föreligger i fyra särskilda motioner, afser att komplettera vårt lands försvarsmateriel, i

*Om anskaf-
fande af pen-
ningemedel till
försvarets
stärkande
m. m.
(Forts.)*

Om anskaf-
fande af pen-
ningemedel till
försvarets
stärkande
m. m.
(Forts.)

första rummet flottans. Om vi se på sid. 9 i utskottets betänkande, finna vi, att flottan för närvarande eger endast en fjerdedel af den materiel, som erfordras för densamma. Hvar och en kan således bilda sig ett omdöme om nödvändigheten att så fort som möjligt sätta denna i tidsenligt och komplett skick. Nutidens krig försiggå hastigare än förr, och man måste vara beredd på, att redan från krigets början stora fordringar ställas på flottan, och det är omöjligt att kunna tillgodose dessa, med mindre än att man söker att under den närmaste tiden på ett allvarsammare sätt än hittills sätta vår flotta i ett bättre skick. Motionärerna hafva ansett, att upplåning är den väg, som med fördel kan beträdas för att vinna det mål man vill; och jag tror, att man icke bör såsom den föregående talaren — äfven om man hyser principiella betänkligheter i fråga om lånevägen för stärkande af landets försvar — hålla så strängt på principen, att man underlåter göra, hvad som är nödvändigt för fosterlandets försvar.

TVå af motionerna afse endast att komplettera flottans materiel och skilja sig derutinnan från den andra gruppen af motioner, som äfven vilja tillgodose det fasta försvaret. Mine herrar, må vi komma i häg, att flottan kan endast under en del af året värna landet. Under flera månader årligen ligger det haf fruset, der flottan skulle försvara våra kuster, och vi hafva en lång landgräns och intet fast försvar i Norrland. Vi se således, att icke flottan ensam kan hindra en fiende att uppnå våra kuster och öfverskrida våra gränser. Numera vet man icke af några årstider i krig. Man strider lika väl vinter som sommar. Man går icke vidare i vinterqvarter, och något afbrott sker icke i de stora krigen. Jag skall bedja att få läsa upp några få rader om fältmarskalken greve Moltkes åsigt angående krigen: »Man bör hoppas», säger han, »att krigen skola blifva mera sällsynta, så mycket mera som de blifvit långt fruktansvärdare än förr. Nutidens krig kallar hela folket till vapen. Knappt en familj gifves, till hvilken det icke sträcker sina verkningar. Statens finansiella resurser tagas helt och hållet i anspråk, och ingen vexling i årstider sätter en gräns för handlingens rastlösa utveckling». Vi se således, att för att med framgång kunna värna vårt land måste vi, när kriget utbryter, vara färdiga såväl till lands som till sjös; och, mine herrar, vi hafva för stora luckor i vår krigsmateriel, såväl arméns som flottans, för att kunna med hopp om framgång skydda landet. Det är hvars och ens skyldighet att utsäga sin mening i den vägen, och jag tror, att hela landet skulle vid ett fredsbrott blifva mycket öfverraskadt, liksom Frankrike 1870—1871, då kriget genast vid början tog en olycklig vändning. Jag tror, att vi skulle få motgångar, hvilka vi nu icke kunna tänka oss, och hela landets existens, vår frihet, religion och vårt språk skulle sättas på spel. Se vi på de gamla östersjöprovinserna, hur har det gått till der? Det är icke ett exempel, som är tilltalande. Under 80 år hafva vi åtnjutit en oafbruten fred, och vårt land har utvecklats derunder. Men se vi på det öfriga Europa, finnes det icke mer än ett annat land, som njutit fred under hela denna tid, utan krig hafva förklarats, blossat upp och rasat öfver allt annorstädes. Hvad har följden deraf blifvit? Jo, att de flesta europeiska stater efter krigets slut sett rika och dyrbara provinser ryckas från deras områden, de hafva funnit sig

nödtvungna att betala oerhörda krigskostnader och sett nästan hela sin krigsmateriel förstöras eller komma i fiendens ego. Derför är det en skyldighet för oss att under fredens dagar tänka på kriget. Ingen har framtiden i sin hand.

Jag har velat nämna detta för att påvisa, att den fråga, som motionärerna framställt, torde böra beaktas mer än mången tror. Kan- ske är deras förslag den enda vägen, som erbjuder sig för oss att sätta vårt försvar i tidsenligt skick inom den tid, då fara hotar.

Beklagansvärd är den regering och det folk, som, när kriget ut- bryter, icke under fredens dagar fullgjort hvad då med lugn och ord- ning kunnat verkställas, men sedan blifvit för sent.

Jag anhåller vördsamt att få tillstyrka bifall till statsutskottets yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hem- ställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Hasselrot*, att kammaren måtte antaga det förslag, som innefattades i den af herrar A. Persson, H. Andersson med flere vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermere gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 10 och 11 innevarande maj bordlagda memorial n:o 28, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i punkten 1 af dess betänkande n:o 21 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 41, om vissa förändringar i gällande förordning angående vilkoren för för- säljning af bränvin m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskot- tets den 10 och 11 i denna månad bordlagda memorial n:o 14, i fråga om ändringar i bankoreglementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—7.

Godkändes.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

---

*Om anskaf-
fande af pen-
ningemedel till
försvarets
stärkande
m. m.
(Forts)*

Anmäldes och bordlades första särskilda utskottets memorial, n:o 6, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjening.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades friherre *von Otter* under åtta dagar från och med morgondagen.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Vidare hemstälde herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
